

Sonnetten

Reden vande waerdicheit der poesie

P.C. Hooft

editie P. Tuynman

bron

P.C. Hooft, *Sonnetten. Reden vande waerdicheit der poesie* (ed. P. Tuynman). Athenaeum - Polak & Van Genneep, Amsterdam 1971.

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/hoof001ptuy02_01/colofon.htm

© 2003 dbnl / P. Tuynman

[Sonnetten]

Wt Petrarca nae de doot van Madonna.

L'alto e nuovo miracol ch'a di nostri.

Het hoge wonder nieu dat binnen swerelts palen
 In onse tijt verscheen, daert blijvens lust ontbrack,
 'Twelck hemel schersend' toond' en voort weer nae sich track,
 En steldet tot cieraet in sijn besonde salen,
 Dat ick voor die t niet sach sal schildren en verhalen,
 Wil MIN, die mij de tong ontbont als t hert ontstack,
 Verstant, tijt, inckt, papier, en penne viel te swack:
 Al stelds' een godt int werck om haer vol wt te malen.
 Ter hoochster trap sijn noch de rijmen niet gecomen,
 Jck merck het aen mijn selfs, twert lichtlijck waergenomen
 Van die door Minne schrijft sijn blijerschap oft geclach,
 Die t waer bedencken can, stilswijgent overlegge
 Wat alle schrift verwint, en daer nae sucht' en segge,
 Wel salich was het óóch dat haer int leven sach.

Min ist Hóóft.

[Genen poëet te recht ijets vrolijx, oft bedaerts]

Genen poëet te recht ijets vrolijx, oft bedaerts
 Can singen in gedicht, nu, noch, tot genen tije,
 T' en sij dat hij beroert met vreemde raserije
 Gelaeft sij wt de claer Fontein des vluggen paerts
 En machtich soo gemaect te singen ijets vermaerts
 Doort inneblasen van der Dichters Godt bedije,
 Dats van des dichters siel een opperheerschappie
 Die boven t' lichaem vliecht, gereinicht van het aertsch.
 De siel van den poëet verthoont sich in sijn dichten.
 Soo, recht Pythagoras sijn jongers onderrichten
 Van onser sielen reijs, en wonderlijck bedrijf,
 Achylles siel was in Homerus lijf gescholen
 In Alexanders lijf Homerus siel verholen,
 En nu woont Nasoos siel in Blijdensinnes Lijf.

Aen A J van Blijdensinne.

[De stralen mijns gesichts die 'r mengden inde stralen]

De stralen mijns gesichts die 'r mengden inde stralen,
 Van vwe schoonheits glans, en van v oogen claer,
 Weerkerende tot mij, soo brachten sij met haer
 De waere Beeltenis dies' onvoorsichtich stalen,
 Van t aerdichst dat natuur deed' in v voorhoofd malen,
 En t' waerdichst van v geest, datmen mach lesen daer.
 Dees voerdens' in mijn hart, dat voelende t' beswaer,
 Maeckt van de noot een duecht en gaet haer selfs in halen.
 Sij maecktent tot een kerck daers' als godin geëert,
 Gestadich t harte dwingt tot vijerige begeert
 Van t' geen dat haer gelijkjt, met hete blixem koortsen,
 Voor overst van mijn siel daer werts' erkent alleen,
 En van den drang van mijn gedachten aengebeen
 Daer branden tot haer eer duisent en duisent toortsen.

[Ghentiel goddin alleen besitster van mijn hert]

Ghentiel goddin alleen besitster van mijn hert,
Schoon Ziele van mijn ziel, meesters van mijn gedachten,
Wiens schoonhaijts clare glans, en gracij mijn vercrachten,
Als inden blonden strick mijn hert geuangen wert,
Jndien ghij niet aensiet de wreethajt van mijn smart,
En stopt v oren voor mijn al te sware clachten,
Van mij en hebdi niet dan droeffheijt te verwachten
En de meljdeloose doot en d' aerde swart.
Maer gaet ghij tot gena v goedertieren wennen,
En wilt de trouwe van v dienaer recht bekennen,
Verlost ick werden sal van droeffheijt sorch en pijn,
Mijn hert dat door het vuijr soud' lichtelijck verteeren,
En sal dan nummermeer in assche cunnen keeren,
Maer in een schonen brant altijt onsterfflijck sijn.

[Wech soete sotternij, flux segg' ick wilt verreijsen]

Wech soete sotternij, flux segg' ick wilt verreijsen,
Eer dat mijn cranke brein sich t' eenemael vergeckt.
Soo niet dan anxt, en vaer int sotte minnen steckt,
En sorge vol verdriet, waer van het hart mach eijsen;
O Min wt mijn verstant wilt dan te rugge deijsen,
Ghij die mij het vernuft, met lose schijn, beveleckt.
Flux soete sotternij, wech segg' ick, en vertreckt,
Met v beloften schoon van ijdele gepeijsen.
Datmen der Minnen cracht in sijn gemoet gedoocht,
Wanneer een vaste gront sich aen v hoop vertoocht,
Js eenichsins geraên, maer die cunt ghij niet vinnen.
Te minnen sonder hoop is droom en beuseling:
Dies soete sotternij vertreckt van hier gering,
Wech segg' ick, en vertreckt wt mijn verwerde sinnen.

**Om beter.
Op d' Historie van Ariadne, die van Theseus verlaten
sijnde, van Bachus tot vrouwe gecosen wert.**

Als Ariadne sat en deed' haer droeve clachten,
 Over het wreet vertreck van Theseus diese siet,
 Dat met sijn schip en volck meinedich van haer vliet,
 Die in vergeldings plaets haer trouwe min belachten
 Sij dorsten nae de Doot mistroostich van gedachten,
 Dat haer, de geen, die sij behouden had, verriet.
 Een Godt haer edel Deucht niet onvergouden liet,
 Troost wt den hemel quam, wa'en sijse minst verwachten.
 Want Bachus die haer sach soo schoon en soo bedroeft,
 Door medelijden Mins beginsel heeft geproeft,
 Die door haer claere deucht gevoet wert in sijn sinnen.
 Hij coosse tot sijn vrouw' en als Godin verhief,
 Om beter, sij verloor, een vals en tijtlijk Lief,
 En creech een die haer mint, en eeuwich sal beminnen.

[Mijns Aventuirs voerspook, fatael rappier]

Mijns Aventuirs voerspook, fatael rappier
Beeldrijck gesmeet van constich meesters handen
Ghij quaemt tot mijn wt vreemd' en verre landen
Door schicking gods en sonderling bestier.
Want Curtius in v knoop aenschouw ick hier
Die sich om roem, willich ter doot vermanden,
Soo moet ick nu om grootsche schoonheit branden,
En wierp mijn selfs hoochdragend' in het vier.
Had doch Vulcaan dit beelt de spraeck gegeven
Jck was door sijn waerschouwing vrij gebleven
Maer sprack het nu, soo meldent tranen heet
Onseker hoop en alteseker duchten
Vergeefsche ganck, en vruchteloose suchten,
Daer geen gesel dan mijn Rappier van weet.

[Leitsterren van mijn hoop, planeten van mijn jeucht]

Leitsterren van mijn hoop, planeten van mijn jeucht,
Vermogen oogen schoon in hemels vuir ontsteken
Als ghij v vensters luickt soo sietmen mij ontbreken
Mijns levens onderhout, een teder soete vreucht:
Want ghij besluit daerin een saligende deucht
Vriendlijcke vrolijckheit; De Min met al sijn treken,
Jock, Lach, Bevallijckheit daerinne sijn geweken
En wat ter werelt is van wellust en geneucht.
Natuire die daer schijnt in droeve damp begraven,
Doort missen van v glans, betreurt haer rijckste gaven,
Die gh' altesaem besluit in plaets soo nau bepaelt;
Doch nau en issij niet, gelijk het schijnt van buiten,
Maer wijt en woest genoeg om alles in te sluiten,
Daer sich mijn wufte siel soo verr' in heeft verdwaelt.

[Mijn Vrouw, de Min, en Jck, hebben een harde strijt]

Mijn Vrouw, de Min, en Jck, hebben een harde strijt,
 Daer in wij alle drije wel mochten t' onderraken,
 Jck en de Min om haer geduirichlijcken blaken,
 En sij bemint haer selfs de Min en mij te spijt,
 Indien dat sij t verderf door sellefs minnen lijt
 De Min salt sonder haer niet lange cunnen maken,
 En sterreft ghij O Min, ick sal oock moeten smaken
 Het eint mijns levens daer ghij t' onderhout van zijt.
 Doch soo dat niet gebeurt wat hebb' ick te verwachten,
 Dan smerte van mijn smert? dan clachten van mijn clachten?
 Leetwesen van mijn leet? wanhopen van mijn vrees?
 Dewijl de Minne selfs mijn Joffrouw comt te vrijen,
 Die selfs haer selven mint, waer vintmen weerpartijen
 Ter werelt die soo hart een minnaer sijn als dees.

[Nijdige tijt waerom ist dat ghij v versnelt]

Nijdige tijt waerom ist dat ghij v versnelt
Meer dan ghij sijt gewoon? laet ghij het v verdrieten
Dat ick den hemel van Liefs bijsijn mach genieten?
Wat schaedt v mijn geluck dat ghij v daerin quelt?
Een grijsaert sijt ghij Tijt en proefden noijt t geweld,
Van t geene datse Liefd' en soete weerlieft hieten
Helas de traenen blanck over mijn wangen vlieten,
Als ick aent wrwerck denck dat qualijck was gestelt:
Och meester die de tijt met wren af cunt meten
Gistr'avont misten ghij, en had v const vergeten
Wel viermael sloech de clock in min dan een quartier
Maer nae mijn liefs vertreck doordient began te dagen,
En heeft de clocke boven sesmael niet geslaegen
Jn eenen tijt docht mij van twaelf wren schier.

Wt Petrarcha. Gevolcht.***Se la mia vita da l'aspro tormento.***

Indien mijn leven sich soo lange can verweren
 Tegen mijn wreet geluck en ongesiene cans,
 Dat jck verdoven sie de Son-gelijcke glans
 Vrouw, van v oogen schoon, door ouderdooms vermeren
 En v goudt-dradich haijr in silver-draet verkeren,
 En vwe lust vergaen van sanck, van spel, van dans,
 Van soete boerterij, van cruit, van Rosecrans,
 Van geel van groen van wit, en jncarnate cleren.
 Dan sal mijn Oude Min mij geven inde mont
 Vermaning vande tijt, die ghij niet recht besteden,
 En oft dan schoon geviel dat ghij noch voorestont
 V merkelijcke schult met woort, en schijnbaer reden,
 Soo sal nochtans een sucht diep wt vws hartsen gront,
 Leetwesens bode sijn, en jck ten deel te vreden.

[Cond jck v 't binnenst van mijn hart, Charife, toogen]

Cond jck v 't binnenst van mijn hart, Charife, toogen,
Gelijck als jck aenschouw v eedel siele schoon,
Welck in v aenschijn claer soo lofbaer staet ten toon,
En spreijt haer stralen wt door v cristalen oogen;
Ghij soudt daer inne sien met eer niet om verhoogen
Soo net nae 't leven staen v beeldt op rijcke throon,
Dat ghij door vrese van v eijgen smert of hóón
Mijn hart handelen soudt met meerder mededoogen.
Misduckens steurnis wolck soud' wt v aenschijn vlien
Als ghij sulck een Godin in sulck een kerck soudt sien,
En seer ootmoedelijck voor haer geknielt daerinne
Slaefbaere danckbaerheit, en overgeven jonst,
Gevlochten in malcaer door heussche schoonheits const
Met eewich-heete liefd, en met de blixem-minne.

[Schoon oogen die vermeucht te nemen en te geven]

Schoon oogen die vermeucht te nemen en te geven
De sielen die ghij wilt door vwen harssenstrick,
Die met het spelen van een vriendelijcke blick
Soo vaeck ontsteeckt, en bluscht de vlamme van mijn leven,
Ach in wat dampe moet mijn siel onseker sweven
Door wrevle nijdicheit en 't ongeval vol schrick,
Met haer verbolgen storm en swarte wolcken dick,
Sint datse tusschen mijn, en v mijn Sonne dreven!
Charifa' in dese nacht in desen hel vol smart
Neem ick mijn toevlucht tot v beeldt, dat in mijn hart
Soo groot verheven staet, en vult alleen mijn sinne.
Maer wt haer claerheit las! mij geen verlichting rijst,
En sij doet meer niet dan dat sij mijn annewijst
Hulpeloose' afgodin op v alleen Godinne.

[Om in te voeren in mijn hart sijn straffe wetten]

Om in te voeren in mijn hart sijn straffe wetten,
De loose Minne mij veel laegen heeft geleijt,
Vaeck tot de strick mijns ziels een fraeije geest bereijt,
Daer hij, blanck voorhoofd om mijn oordeel te besmetten,
Blondt haijr of schrande óóch tot locke-broot bijsetten;
Maer 't aes versaet, en t Luck de crancke stricken scheidt;
Onlijdsaem wiert de Min, en seij ten laetsten, beijdt
Jck sal van eene saeck gaen maken aes en netten.
En mits ontdeckte' hij mijn Electras braeve ziel;
Het harte wierd mij vlug, en opgetogen viel
Jnt sterke net, soo rasch 't daer van de schoonheit kenden;
Een net van trouwe deucht, en hooch verstant gewrocht.
De blijde Min sprong op, en siende mij verknocht,
Ontslipt hij 't (seijd' hij) nu, soo is mijn Rijck ten enden.

[Met smalle kiele spóuwyt mijn Vrouw de vochte wegen]

Met smalle kiele spóuwyt mijn Vrouw de vochte wegen
 En munt, int midden, wt, der maechden elck wat fraijs,
 Gelijck Felicia wijs, in haer vermaert palaijs,
 Doet onder all, die daer oijt troost of bate cregen;
 Den Aemstel kemt sijn vloên ontroert door wint en regen
 En set de baeren neer, tot haer behouden reijs;
 De Stroom-godinnen wit met haer doorschijnent vleijsch
 Slaen hant aen, elck om strijt, en stuijren 't schip te degen:
 Wat doedij (riep ick) daer soo dicht bij, moedernaect?
 En of ghij bij geval v vlech-snoer boven staect
 Eenvoude meijsjens denckt wat ghij soudt moeten dóógen,
 Sprong v een vrijer naer, en greep v bij die knoop:
 Ke, seijde Rosemond de gauwste van den hoop,
 Sij kleven veel te vast aen v Electraes óógen.

[Wanneer, door 's werelts licht, de blindtgebooren jongen]

Wanneer, door 's werelts licht, de blindtgebooren jongen
 Gesicht vercreech, hij stondt verwondert en bedeed,
 Beweging, verwe, stal van plant, van mensch, van beest
 Verbluften sijn gedacht, en lieffelijck besprongen,
 Voort Sloten, toorens schier ten hemel hooch gesprongen
 Het tijt-verdrijf van 's menschen onderwind-al-geest,
 Maer den sienlijcken God de schoone Sonne meest;
 Sijn tonge sweech, t gemoet dat riep om duisent tongen.
 Even alleens, Mijn Licht, wanneer ghij mij verschijnt
 En dat mijn Siel, ontdeckt v siels cieraden vijndt
 Die 't ooge mijns gemoets, dat t haerwaerts streckt, gemoeten,
 Soo swelt mijn hart van vreucht en van verwondring diep
 En dancke tegens v, en tegens die v schiep,
 Tot dat het berst en valt gebroocken voor v voeten.

[Wat storrem heeft v vlam (mijn Leven) wtgeblasen?]

Wat storrem heeft v vlam (mijn Leven) wtgeblasen?
 Daer jck in duchtens poel door v afwesen treur,
 Stelt brief en bood van V, mij hoop op hoop te leur
 Gedachten swaer mij 'sdaechs, en droomen 'snachts verbasen.
 Wanneer het gift des slaeps mijn leden door gaet grasen
 Soo dunckt mij dat jck coom waeren voorbij v deur,
 Die smijtmen mij voor 't hooft, in steed' vws aenschijns beur
 Jck traenen menichvout, en huijle door de glaesen.
 Maer d' eijcken deure wreet erbarmde' haer in mijn leijt,
 En t harde slot ontsprong door mededogentheit
 Eer sij wierden beweecht die tot mijn lijden stemmen.
 Die Leijden gaf sijn naem, voorseijden mijn verdriet,
 En 't leijde Leijden heeft sijn naem van leidtsluij niet,
 Maer van de leijden die mijn Leider hart beclennen.

In Leiden.

[Sijdi van Minnaers smart een onversaedlijck vraetjen]

Sijdi van Minnaers smart een onversaedlijck vraetjen
 O Min? soo gaet het mij noch al voor wint voor stroom:
 Hoe nauw men waeckt mijn Lief met grendel, slot, en boom
 Jck stae met v noch niet int alderquaetste blaetien,
 Ghij comt en steeltse mij door 't aldernauste gaetien,
 En buiten moeijten van mijn slapend lichaem loom
 Voerdijse lijflijk bij mijn in een soete droom;
 Ghij sijt, en wiltet wel weten, een wacker maetien.
 Tegen v treken gelt noch oude wijven raet,
 Noch ijverige wacht, dan gouden Minne, laet
 Het, bidd' jck, blijven niet bij dese clene gunsjens;
 Maer, dat ghij mijn in slaep jont, jont mijn opten dach,
 Dat jck genaken, eens, Liefs waere lippen mach,
 Ghij cunt wanneer ghij wilt, schud wt v sack met kunsjens.

[Jck morden op de Min en op sijn heerschen smaelde]

Jck morden op de Min en op sijn heerschen smaelde
Mijn moeilijck hart, om dat soo dickwils op de geen
Wiens Trouw, en ijver slechts verbloemt haer valsche reên,
'T genaedich straelen van sijn machtich ooge daelde;
Daer 't, op een minnaer Trouw, selden of nemmer straelde,
Des mij sijn rijck heel wilt, en onrechtvaerdich scheen:
Maer Minne quam, en heeft de woorden afgesneên
Daer hij mijn inneviel, en schold mij dat ick dwaelde:
Den trouwen minnaer (seijd hij) sonder liefs genót
En d' ontrouw die geniet, sijn eeven rijck van lôt,
Dees slapt de zond sijn lust, hem deucht boet sijn verdrieten.
Oock wildij slechter lief? ick loove' v nót terstont;
Ach dreijcht niet Min jck heb gelastert sonder grondt,
Hier lijde' jck liever dan jck elders wil genieten.

[Beroemde Vischerin, die de verborgen hockels]

Beroemde Vischerin, die de verborgen hockels
 Van v beschadwt hol dat tegens 't Oosten gaept,
 Schackeert met schulpen weerschijn-verwe, die ghij raept,
 Lanx vwe stranden met veel sindelijck gesockels;
 Hoe speelt v orgel-keel, dat sij soo veel getockels
 Van Minnaers lockt aen d' hoeck vws hangels die se draept?
 Of sijnder in v hart clawieren naege-aept,
 Die 't edel oordel roert met radgewende knockels?
 Bij soo veel harten die de sang v hangel vangt,
 En buit van Minnaers, die ghij om v woonplaets hangt,
 Hang Jck dees dichten aen de want van v speloncke.
 Op dat geholpen, door de soetheit des gequeels,
 Haer groot gebreck van val met cleine moeit vws keels
 Haer aenschijn niet beschaem wanneer het staet te proncke.

Aen Anne Roemer Visschers.

Op 't licht der Zee-vaert van Willem Janszoon.

En was den Leeuw sijn hart niet groter als sijn nest,
 Neptunus had hem goet door noodrufts noot te temmen,
 Maer sijn verstaelde borst sich barnen creunt, noch bremmen
 Van Scylla' of haer gebuir; springt wt der duinen vest
 Om onvermoeijelijck, Noord Suiden, Oost en West
 D' onburgerlijcke Zee, sijn aes nae, door te swemmen.
 Den vorck des Zee-godts, om de' oneffen vloên te kemmen,
 O Prins der dieren, drijft hier aen v strandt in 't lest.
 Dit boeck. Dat wijst, om v int vaeren, vaer t' ontslaen,
 Der klippen dreigen, en der bancken lagen, aen;
 Het leert vws hemels oord bij menich helder teken.
 En weet men van haer wech en tredt geen wis bescheit,
 De starren sijn in Zee nau meer als duisterheit;
 Soo wert dan door dit licht des hemels licht ontsteken.

[Voor 't droevighe gemoedt gesmoort in hooploos leidt]

Voor 't droevighe gemoedt gesmoort in hooploos leidt,
 Js niet soo soet het licht; als, nae bedompte weken,
 De Triumphant Zon comt door de wolcken breecken,
 En praelt alleen in 't veldt 't welck hij met gloor bespreit;
 Soo soet ist wintjen niet dat wt den Oosten wait,
 Voor harders, die der dichte' en frissche bladren deken
 In coele schaduw vrijdt van 's heten Middachs steecken;
 Als mij een treeckjen van v schelle vriendlijckheit.
 Een treeckjen doet meer lust in mijn gemoedt ontluicken,
 Als 't hart ter nauwer noodt de jacht ontlucht can suicken
 Wt killende fontein, met sijnen adem dróoch.
 En ghij, mijn siel, ontvliet mij met geswinder vaerden!
 Ach sacht! ghij scheurt mij 't hart te lijf wt snelle paerden,
 En biedt, voor 't licht mijns liefs, een stofwolck aen mijn óoch.

[Jn d' ouwde' eenvoudige tijdt voor duisend jaer verleden]

Jn d' ouwde' eenvoudige tijdt voor duisend jaer verleden,
 'T standttijdeloos geslacht, dat vander Aerden leeft,
 Met loffelijcken naem van Goôn, vergolden heeft
 De geene die haer nut, of vreuchd, of vriendschap deden.
 Oock, die ontfangen macht bescheiden gaet besteden
 Aen onderdaenich volck, en d' harten t'samen weeft,
 Soo dat het min in noot, en min in voorspoedt sneeft,
 Verdient den hooghen naem van Aerdschen God met reden.
 Voochdesse van mijn Siel vw PRIIS is HARTENVANC;
 Ghij mijn bevangen hart bestiert met Goetheits dwank,
 Gedoocht dat jck V mach voor mijn Godinne vieren.
 Vw Goedtheit en vernuft van niemandt wort beschaemt,
 Dies ghij, met reden sijt aerdsche Godin genaemt,
 Dewijl de Godtheit hangt aen Goedt sijn en bestieren.

CHRISTINA VAN ERP.

bij verstelling van letteren.

HARTENVANC PRIIS.

RIIC VAN HARTEN. S P schieten over.

RIIP VAN HARTEN. S C schieten over.

PRIIS VAN HARTEN. C schiet over.

PH

[Waer 't dat Juppijn ten hoof mij in sijn Hemel baede]

Waer 't dat Juppijn ten hoof mij in sijn Hemel baede,
 En op mijn coomste, met sijn trotse gesellin
 Oprees' wt sijnen throon, om mij 'r te setten in,
 En voor mij fijn van goudt een taefel overlaede
 Met goddelijcke spijs, en wijnen vol genaede,
 Daer sang noch spel ontbrack, en soeten reuck veel min;
 En hij weeck wt de sael met 't weeldich hofgesin,
 En liet mij daer alleen: mij dunckt jck 't al versmaede.
 Maer waer Juppijn te vreên, dat hij v in mijn stee,
 Mijn vrouw, in sijnen stoel ter taefel sitten dee,
 En jonde dat jck stond en sach v lust genieten,
 Wel waerder waer mijn vreuchdt dan als geneucht en rust;
 Soo lief waer mij vw lief, soo lust mij anders lust,
 En eensaem lusten sijn mij meer nauw als verdrieten.

[Mijn lief, mijn lief, mijn lief; soo sprack mijn lief mij toe]

Mijn lief, mijn lief, mijn lief; soo sprack mijn lief mij toe,
 Dewijl mijn lippen op haer lieve lipjes weiden.
 De woordtjes alle drie wel claer en wel bescheiden
 Vloeiden mijn ooren in, en roerden ('ck weet niet hoe)
 Al mijn gedachten om staech maelend nemmer moe;
 Die 't oor mistrouwden en de woordtjes wederleiden.
 Dies jck mijn vrouwe bad mij claerder te verbreiden
 Haer onverwachte reên; en sij verhaelde' het doe.
 O rijckdoom van mijn hart dat over liep van vreuchden!
 Bedoven viel mijn Siel in haer vol hart van deuchden;
 Maer doe de Morgenstar nam voor den dach haer wijck,
 Js, met de claere Son, de waerheit droef verresen.
 Hemelsche Goôn, hoe comt de Schijn soo naer aen 't Wesen,
 Het leven droom, en droom het leven soo gelijk?

[Geswinde Grijsart die op wackre wiecken staech]

Geswinde Grijsart die op wackre wiecken staech,
 De dunne lucht doorsnijt, en sonder seil te strijcken,
 Altijdt vaert voor de windt, en ijder nae laet kijcken,
 Doodtvijsant van de rust, die woelt bij nacht bij daech;
 Onachterhaelbre Tijdt, wiens heten hunger graech
 Versloekt, verslint, verteert al watter sterck mach lijcken
 En keert, en wendt, en stort Staeten en Coninckrijcken;
 Voor ijder een te snel, hoe valdij mij soo traech?
 Mijn lief sint ick v mis, verdrijve' jck met mishae ghen
 De schoorvoetighe Tijdt, en tob de lange daeghen
 Met arbeit avontwaerts; vw afzijn valt te bang.
 En mijn verlangen can den Tijdtgod niet beweghen:
 Maer 't schijnt verlangen daer sijn naem af heeft gecreghen,
 Dat jck den Tijdt, die jck vercorten wil, verlang.

[Vonckende God, of Geest van Godes naeste neven]

Vonckende God, of Geest van Godes naeste neven;
 Die hart aen hart met vuijr gesuivert innelijft,
 Waerin vw gouden grif gloejende wetten schrijft,
 Daer niemands wil af schrickt, of tegens denckt te streven;
 Ontternt mijn borst, en bidt de voester van mijn leven,
 Die met een soete windt mijn tedre sinnen drijft,
 Soo lang tot op mijn hart haer ooghe stilstaen blijft,
 Aenschouwen wat daer in is van vw handt geschreven:
 Daer salse lesen mijn eeuwighe slavernij,
 En d' eindeloose macht van d' opperheerschappij
 Die haer verheven deuchdt heeft op mijn Siel bevochten;
 Waer voor haer mijn gemoedt nedrighe jonst betóónt,
 En haer gesegent haijr met groene cranssen cróónt
 Van eerlijck laurenlof en soete mijrth gevlochten.

[Wanneer de Vorst des lichts slaet aen de gulden tóómen]

Wanneer de Vorst des lichts slaet aen de gulden tóómen
 Sijn handt, en beurt om hooch aensienlijck wter Zee
 Sijn wtgespreide pruick van levend goudt, waermee
 Hij naere anxtvallicheit, en vaeck, en creple dróómen
 Van 's menschen lichaem strijckt, en berch, en bos, en bóómen,
 En steeden vollickrijck, en velden met het vee
 In duisternis verdwaelt, ons levert op haer stee,
 Verheucht hij, met den dach, het Aerdtrijck en de stroomen:
 Maer d' andre starren als naeijvrigh van sijn licht,
 Begraeft hij, met sijn glans, in duisternissen dicht,
 En van d' ontelbre schaer, mach 't niemand bij hem houwen.
 Al eveneens, wanneer vw Geest de mijne roert,
 Word jck gewaer dat ghij in 't haijlich aenschijn voert
 Voor mij den dach, mijn Son, de nacht voor d' andre vrouwen.

[Mijn Sorch, wanneer jck peins dat v soo seer behaeghe]

Mijn Sorch, wanneer jck peins dat v soo seer behaeghe
 Mijn overgeven dienst, en waerder bij v zij
 Dan al des werelds Sorch, Faem, Rijckdoom, Heerschappij;
 Hoe onwaerd wort mij dan het lichaem dat jck draeghe?
 Mij dunckt dat arbeit, pijn, noch geenderhande plaeghe
 Soo schrijcklijck aengesicht te toonen heeft aen mij,
 Dat jck, waert ghij belaên, om v te maecken vrij,
 Door levens soete lust of eigenliefd, ontsaeghe.
 Ach roert haer effen aen: Ach crenctse niet mijn Goedt
 Mijn Siel is wtgespreit door al haer vleesch en bloedt
 Het minste dat haer deert doorsnijt mij ongenaedich.
 Mijn tedre Troost, naer v genoecht is mij te moe,
 Vw lieve vriendschap swaajt mijn hart, jck weet niet hoe,
 Vw treurich ooghe scheurt mij 't ingewant moorddadich.

[Wanneer Juppijn om 't hart de Minne was geslaeghen]

Wanneer Juppijn om 't hart de Minne was geslaeghen
 Van de Thebaensch' Alcmene', en om haer necke blondt
 Sijn Godlijcke' elleboogh: worp hij den Morgenstondt,
 Wt dujsendt kusjens die 't daer regende bij vlaeghen,
 Een hemelsch kusjen toe in haeren gulden waeghen.
 Daer mede' ontnuchterde' hij den Vchtent haeren mondt
 En maeckte' haer droncken soo dat zij de wielen rondt
 Liet aerslen; en vergat voor eenen dagh het daeghen.
 Wat schreijen over aerd! wat kermen over Zee!
 Wat weenen! wat misbaer! wat rouw! wat hartenwee
 Trof om de doodt des Zons de Nooren en de Mooren?
 Dees droom des levens scheen de schaduw van een droom.
 Nocht veld, nocht voglesang, nocht beeck, nocht bloem, nocht boom
 Loegh ijemand toe. 'T gaet zoo, daer vrundschap gaet verloren.

Aen mijn Heer Hujgh de Grootte.

Weldighe Ziel, die met vw scherp gesicht,
 Neemt wisse maet van dingen die genaecken,
 En al den sleur der overleden saecken
 Begrepen houdt met ijders reên en wight;
 Vermoghend' wt te breên, in dierbaer dicht,
 Wat raedt oft recht oijt God oft menschen spraeken:
 Sulx Hollandt ooght, als Zeeman op een baecken
 In starloos weêr, op vw verheven licht:
 O groote Zon, wat sal jck van v maecken?
 Een adem Gods die wt den Hemel laecken
 Comt in een hart wel keurigh toegericht?
 Oft een vernuft in top van 's Hemels daecken
 Verheldert, om op Aerd te coomen blaecken,
 Daer 't landt en liên met leer en leven sticht?

Op de verduitsching van Lucanus door den Heere Storm.

Lucanus. Libertas vltra-Rhenum-recessit Germanum-bonum.

Hoe dat de Roomsche maght verspuwt der wetten tóóm,
 De stijl des ordens kneust, en treedt de tught met voeten,
 En wt verwoetheit komt in haeren bosem wroeten,
 Met averechter handt verscheurende' eighen groom;
 Waer door de staet, die stondt, als hemelhooghe boom
 Wiens breede schaduw kan des middaghs brandt versoeten,
 'T afknotten deerlijck van haer kroon, heeft lijden moeten:
 Verhaelt ghij Storm, en streeft gelijk een waeterstroom.
 De vrijheidt ongewoon in burgerkrijgh te dujren
 Begaf, van die tijdt af wt de beroemde mujren,
 Haer over Rijn, en kreegh in Duitsche taelen smaeck.
 Des sich verheught Lucaen, wiens overvrije dichten
 De machten wetteloos soo spitselijck betichten,
 Met v sijn meester, in des Duitschen vrijheids spraeck.

Aen een nieuwgeboren Jongen.

O Jongen, versse vrucht, die wt het slaeprigh leven
 In moeders schoot geleeft, door spooren van den tijdt,
 Die niet in stilte laet, tot ouders vreughde zijt,
 In der zinnen gewoel, en 't waeckend licht gedreven.
 Nu heeft v de geboort aen 't Luck overgegeven,
 Dat school van wissel houdt; de droevighe verblijdt,
 De blijde droevigh maeckt; verheft, en nedersmijt;
 En tussen hoop en vrees, doet alle sielen sweven.
 Op onversufte moed, de zegherijcke Godt
 Geef v te schutten af, de pijlen daer het Lot,
 In sijn verbolghenheid v meede sal beschieten:
 Oock haere gaeven, als 't v mildelijck bedenckt,
 En rijckdoom, wellust, eer, wt volle vaeten schenckt,
 Met danckbaere genoeght, voorsichtigh te genieten.

Aen Heere Constantijn Huighens.

Men voede' Achilles op, met mergh wt leeuweschoncken
 Dies siedende' oorloghsucht reed door sijn leeden rap.
 Van rusten wierdt hij mat: van woelen frisch: en schrap
 Stondt hij veel liever, dan hij stack in lust versoncken.
 Maer Huighens inborst, die voor sógh heeft opgedroncken
 Der eedle konsten, klaer en sinnesujvrend sap,
 Vlamt op het eerlijck' fraeij. Waer nae sijn vrijerschap
 Wt allen ijver rent, geprickt van heilghe voncken.
 Dies luistren nu sijn lujt, sijn stem, sijn streelend dicht,
 Nae wetten van dien geest op alles afgericht.
 Nae dese schickt zich 't pujck zijre' wtgeleesen zeeden.
 Doch dit 's maer voorspel. T'hans de welvaert van sijn landt
 En vrijgevochten volck, aenstellen wil haer trant,
 Op maetslagh eener siel soo vol van rijm en reden.

Omnibus Jdem.

**Tot Antwoordtschut,
Aende selve.**

Niet bij; maer boven selfs Achilles groove schoncken
 En dommekraftigh hart, stel jck vw geesten rap:
 Dien niet opkomen kan of flux en staense schrap
 Die noijt in 't welsandt van de sufferij versoncken.
 Granaedsche wol had noijt het gloeijroodt bet gedroncken,
 Daer 't voeder verwer was, aen groener krujden sap;
 Als kennis heeft gegrijst vw groene vrijerschap:
 Waer aen men wordt gewoon zoo goddelijcke voncken.
 Maer looft Musaeus, om zijn zieleleepend dicht;
 Amphyons vingers tuck ter lujten afgericht;
 Of Orpheus sang die 't wild inscharpte tamme zeeden.
 'T is ijdelhoofts bestaen. Gewaeght doch ijder landt
 Van 't geestverleijden, steens voeghsaemheid, boomen trant.
 Het mijn oock, ijver ist, beken jck, en geen reden.

Behouden rejs**Aen Heer Constantijn Huighens naer Engelandt.**

Trompetter van Neptuin, heb jck op v een beê?
 Rond met de wangen, en te wercke legt de longen;
 Op dat te stijver aem ten hooren wtgewrongen
 Doe luistren weêr en windt: En kundight over zee,
 Wt vves Coninx naem, soo trouwe vaste vreê,
 Als wordt geviert, wanneer d' IJsvoghel is in 't jongen.
 Sijn volck, Oost wtgeseidt, houde' AEol al bedwongen,
 Soo lang tot Huighens heb besejlt gewenschte reê.
 Oft draelt ghij, en wilt eerst vw' meester oorlof vraeghen?
 Geen noodt oock. Schipbreck kan Arion niet vertzaeghen
 Dien de Delfijn, als 't nauwt, moet dienen tot een schujt.
 Sijn sang sal baeren bats en lujtruftighe bujen
 Licht tegens eighen aerdt van toghten woest oprujen,
 En maecken zeedigh zee en stormen, met sijn lujt.

Aen Joffr^e. Anne Roemer Visschers

Soo 't v, met diamant, lust op een glas te stippen:
 'T is in de vlinderteelt. Het geestighe gedroght
 Siet oft het laeffenis aen sap van drujven soght
 En sit soo kuin, men soud het van den roemer knippen.
 Neemt ghij pinçeel oft naeld: daer worden kujl en klippen
 Geschaepen, bos en bergh; en 't vochte veldt bedoght
 Met groene graesen. Daer 't welvaerend vee nae toght.
 Dat haelt sijn aem, soo 't schijnt: en staet met gaende lippen.
 Boetseert vw aerdighe' handt, en maekt een mensch van leem;
 'T haelt bij Prometheus werck. Maer wen gh' v in de veem
 Der sanggodinnen vlijt; en woorden schoongeschreven,
 Een redelijcke ziel, met wackre sin instort:
 Soo blijckt dat ghij al 't geen, dat lijf oft leven schort,
 Van bejds kunt geven; dan den dichten 't eeuwigh leeven.

**Aen Joffr^e. Anne Roemer Visschers mij
een loose perrujck gemaectt hebbende.**

D' aelouwde dichters kloeck in wijsheit nae te spooren
 Beschrijven Pallas dat zij alle dingen siet,
 Met een doordringend oogh. Waerom oock soudse niet?
 S' is wt haer vaeders brein, en met een helm gebooren.
 Ghij Jonckvrouw, die met geest de geestighst' kunt becooren,
 'K had hooren singen wel, dat vw geboort geschiedt
 Was wt een beckeneel daer ghij door heenen stiet,
 En met het brein, als zij gewaepent quaemt te vooren.
 Maer 'k waende' 't ketterij, tot dat mijn hoofd beróójt
 Van aengebooren prujck wierd door vw konst voltóójt,
 En 't swacke brein behoedt, met koocker wtgelesen.
 Doen dacht jck in mijn hart, die de Natujre wraeckt,
 En beter, dan zij doen kan, harssenhelmen maect,
 Met eighen hoofd bewaert moet zij wel dubbelt wesen.

Nae Petrarchaes: Gratie ch'a pochi etc.

Selfwasse rancken van het alderfijnste goudt,
 Die dwaelend' houden best den wegh der aerdigheden;
 Een elpen aenschijn nae de pijkjdeê gesneeden;
 Daer 't lachen nestelt, en de staetsij hof op houdt;
 Een lichaem van zijn' voet tot in sijn' vorst volbouwt
 Met lodderlijcke pracht van netgemeete leden;
 'T welck wijckt wt voeghens lood, met swieren nocht met treden
 En met een' eedle geur, sijn zoete zeeden zout:
 Almaghtigh' ooghen, die staegh lust en leeven straelen,
 En daeghen doen den nacht, en hel in hemel haelen;
 Zinzujverende sang wt zielzujghenden mondt,
 Die vingers lejdt ten dans op gehoorsaeme snaeren;
 Vernufttelende tael; en deughd die deughd kan baeren,
 Dees wondren hebben mijn verwonnen hart gewondt.

**Aen den Heere Constantin Huighens Ridder etc.
op zijne Ledighe Wren.**

Pooght ghij, met vliet van rouw, gods toornevliet te stóppen,
Voor koninginnen oor, een perl is elke traen.
Al wat vw' zanglust weeft, in 't juighen, zie jck aen
Voor purper, tot verbandt van koninklijke kóppen.
Zoo stroojt de droeve dauw bekoorelijke dróppen,
En breekt, met sprenklen blank, het bloosen van de blaên,
Als d' ongerepte roos 't ontmommen dar bestaen,
En dat de nuchtre zon wtkipt de koele knóppen.
Al wat vw' pen ontmoet, zij zinkt 'er grondigh in,
Doorwroet de donkre mijn, en spit, met spitsen zin,
Het diepe wonder wt, dat t' schuil liep inde zaeken.
Dit 's meer. Die meenighmael dat wonder wel doorgrondt,
Vint daer niet wonders in dan vwe wondre vondt.
Des moet hij van vw' geest der wondren wonder maeken.

Fantazij.

Ghij minnaers, dien, door brandt, het waetrend' ooghe ziet,
 Die steen in traenen weekt, die balken bujght met klaeghen,
 En doet liefs wederzin, den naem van wreetheit draeghen;
 Indien ghij dingt nae loon, wt liefd' en dient ghij niet.
 Met ander scherp, de God, dien jck ten doel stae, schiet;
 Zijn vlamme blust mij 't vier van eighen welbehaeghen.
 De zinlijkheên van haer, wier lust mijn lusten jaeghen
 Zijn deughden in mijn' zin; en wee, dien deughd verdriet.
 O Mannelijke Min, die voor genae de neenen
 Zoo wel neemt als de jaen; ghij loopt geen blaeuwe schenen,
 'T moet wezen vw meesteres haer wil al eer ghij vrijt.
 Me vrouw en belgh 's v niet, dat jck het smeeken schuwe,
 Jck wacht slechts op geboôn. Zoo dappr een schoon als 't vwe
 Met kraftelooser liefd als dees', zich niet en lijdt.

[Het menschelijk geslacht, 't welk lichtlijk zich vermeet]

Het menschelijk geslacht, 't welk lichtlijk zich vermeet,
 Droegh roem van dat het was zoo weerbaer 't aller zijen,
 Dat bet zich van 't geweldt des Mingods kon bevrijen,
 Behalven in het oogh, 't welk vaeken zich vergeet;
 En, hem als laegh van moed, hooghmoedelijk verweet,
 Dat hij, wt weêrstands vrees, de zinnen wist te mijen
 Die bet gewaepent zijn, en quam met voordeel strijen:
 Bravade die hem smart', en bitterlijken speet.
 Mij koos hij tot bewijs van bujtenooghsche wonde,
 En schoot, door 't oor, een pijl, die mij liefs lof verkonde,
 Zoo, dat eerbiedenis begeerte neêr deed slaen.
 Maer nu jck vind, bij 't zien, meer dan jck hoorde kallen
 Mij achting tochten doet; ontzich, in stoutheit vallen;
 En d' opgeblaese vlam schier, nae genaede, staen.

[Sint dat meljdelooz' en overbolghe ramp]

Sint dat meljdelooz' en overbolghe ramp
Aen haer, die was mijn dagh, de lichten heeft geloken,
En dat mijn zoete brandt verkeerdt in bitter smooken,
Bestelpt van wightigh wee, en doodelijke damp,
Die willen dat jck krimp, en rouw op rouwe klamp,
En heeft mijn geest nojt lucht van lichtenis geroken,
Voor dat, Arbele, ghij in 't hart mij vier quaemt stoken,
Het welk ontsteken schijnt aen mijn geleschte lamp.
Zoo heeft, v, de natuwr, met gulle gunst omvaedemt,
En heughlijk' heerlijkheên vw' ooghen aengeâdemt,
En 't adelijk gelaet geâert naer achtbre stam.
Die vorstelijke swaeij van zinnelijke zeden
En zoete staetlijckheit, mijn droef gemoedt versmeden,
En heldren van zijn roest in deeze versse vlam.

[Vive image d'honneur, pourtrajt sans aultr' exemple]

Vive image d'honneur, pourtrajt sans aultr' exemple
 Qui tenant raccujllie, aux cercles des beaux jeux
 Toute la Majesté des cercles des hauts cieulx,
 En fajs, en peu de lieu, vne monstre plus ample:
 Si le destin permet, que ta douceur contemple
 D' un rayon de faveur, le zele de mes voeux,
 De les tant vous feray de sacrifices, qu'eux
 Suffiront, pour en estre a toy basty vn temple.
 Permets m'en seulement le drojct de patronat.
 Toutes les fonctions d' un grand pontificat
 S'y administreront par mon ame en personne.
 Jamajs n'y manqueras d' un feu perpetuel.
 Voyre de flamm' et feu será mesme l'autel:
 Car mon coeur allumé pour autel j'y ordonne!

Zeghe der eere.

Minerv' en Iuno korts gedenkend' ouwden spijt,
 In wrevlen moedt, tot hóón van Venus, spanden t' zaemen,
 De welgebooren' Eer zy in den arme naemen,
 En dedden tegens haer aenvaerden schoonheids strijdt.
 De Cypriotte dacht; dit oorlogh my gedijdt
 Tot d' opperste Triomf. Maer ziende zich beschaemen,
 Door oogh en aenschijn rijk van aedelijk betaemen,
 Bestorf zy om den mondt, en werdt haer' roosen quijt.
 Iuppijn stoof op en riep; deez' voeghelijke vroedtheid
 Vol heyligh' hovaerdijs, doorhoonight met een' goedtheid,
 Waerom en wordt zy niet op altars naegespeelt?
 Mijn swinkzel, antwoord' Eer, en mengtmen op geen' pletten:
 Nocht marmor, nocht metael kan daer zijn lijf nae zetten.
 Maer die Arbele ziet, die ziet mijn levend beeldt.

[Van purper en van goudt het heerlijk gewaedt]

Van purper en van goudt het heerlijk gewaedt
 Dat 's morghens het toonneel des hemels op komt pronken,
 'T en is de zonne niet, maer 't voorspel van haer lonken,
 De jeughd van 't lieve licht dat in het Oost op gaet.
 Alsoo de heughlijkheit die voeghelijk beslaet
 Het aenschijn van Me vrouw, als zij bevroedt de vonken
 Die leeven in het hart dat jck haer heb geschonken,
 En is geen lachje, neen, maer lachens daegheraedt.
 Jn dat gelaet de Min vergiftight zijne schachten.
 Dan wordt dat kindt een man van meer als eighe krachten,
 Wat scheidt Vrouw Venus ujt dat weesen hooghen moedt?
 Ach deese daegheraedt wel waerdigh aengebden
 Blaest op mijns harten vier met zijne frissigheden
 En schier veel feller brandt als heete middagh doet.

[Doen 't eerste mael verscheen, in mijner ooghen zin]

Doen 't eerste mael verscheen, in mijner ooghen zin,
 Die krujfd' zijd' waer af jck self mijn banden strengel,
 En 't dubbel starrelicht, waer om jck leg en hengel,
 Gelijk de mug om toorts, tot haer de vlam verslin',
 En 't hejligh aengezicht dat jck beschonken vin
 Met errenst ende lagh van minnelijk gemengel,
 Zagh jck vw' schoonheit aen voor eenen enklen engel,
 Mijn lieve licht; en steekt daer noch een engel in?
 De zujvre goeljkheên der hemelhoofsche knaepen,
 Zijn, naermen ons vermelt, alleen van geest geschaepen,
 Men heeft 'er aen hetgeen aenschouwt wordt, meerder niet.
 Onzichtbre geest, wiens gunst d' onwaerdighe komt stoven,
 (Wat sweemt der gotheit bet?) in v gespeurt wordt, boven
 Een engelsche gedaent zoo klaer dat mensch ze ziet.

Aen**Arbele ende Asttrée.**

Doorluchtigh paer, wiens lof jck in den boesem queek,
 Toen mijn gespannen geest dat pooghde te verklaeren
 Hij zocht jn 't hof, in stadt, in 't veldt, in bos, in baeren,
 (Om t' wtren zijn begrip) ijct dat vw' glans geleek.
 Maer 't zinnelijkste schoon voor vwen lujster week.
 Daer bij moght haelen 't pujck van aerd nocht waterschaeren.
 Om een gelijkenis, moest hij ten hemel vaeren,
 En met een moedt van vier, nae 't vier der starren keek.
 Geen lichten maer en vond jck daer van vw' eenpaerigheid,
 Behalven avontstar en morghenstar vol klaerigheid,
 Dies jck gelijken ging v beide bij die twee.
 Toen quam Vranie met godlijke meewaerigheid:
 'T waer wel geleken, maer hier in bestaet de swaerigheid,
 Dees' twee zijn een, zeyd zij; en Jck, zoo zijn die meê.

[O geestighe Natujr vol jujster zinlijkheit]

O geestighe Natujr vol jujster zinlijkheit,
 Wat moest ghij op vw' dreef, en op vw sneedighst wezen,
 Wanneer 't v inviel, zoo veel schoonheên t'zaem te lezen,
 Als zijn, aen 't scheppen van mijn Lief, te kost gelejdt!
 Die geest, wiens toovertael ujt lieve lippen vlejdt,
 Waen pujrde ghij hem, en die klaerheit nojt volprezen
 Van 't dobbble licht, het welk, als zonnen versgerezen,
 Haer' heerlijke persoon bekleedt met majestejt?
 Mijn suffe ziel verdwijnt in diepheit van gedachten,
 Als zij de wondren ziet der overaerdsche krachten,
 Van 't hemelsch oogh, en meer als menschelijken mondt.
 Zulx jck gedwongen ben haer voor godin te noemen.
 Maer (las!) jck kanze niet als afgodinne noemen,
 Als zij geen wonder doet tot heeling van mijn' wondt.

[Zoo 't ujerlijke schoon mijn' zinnen annerandt]

Zoo 't ujerlijke schoon mijn' zinnen annerandt
 Met flonkering van blos op leelijwitte wangen,
 'T en zengt mij maer de borst; 't is vatten en geen vangen.
 Mijn' vrijheit worstelt flux den Mingod ujt der handt.
 Zoo 't innerlijke schoon de Deughd, in mijn verstandt
 Verschijnt met veel sieraets van lof en eer omhangen,
 Jn open' armen wort het van mijn' geest ontfangen,
 En stooft mij zachtelijk, maer sticht mij geenen brandt.
 Maer mijn' liefzieke ziel zich zelve slaet in boeijen,
 En wenscht, met all' haer' wil, tot smeltens toe, te gloeijen,
 Jn 't levend vier, dat haer geweldelijk ontfonkt,
 Als minnelijk gelaet tot borgh van zoete zeden
 Een welgeschaepen beeldt bevloejt met voeghlijkheden,
 En d' erentfeste deughd, ujt twee schoon' ooghen lonkt.

[Ontzachelijke Min, de zuchten mijn' gezanten]

Ontzachelijke Min, de zuchten mijn' gezanten
 Aen vw' hartmoghenheid die 'k opwaerts vaerdigh af,
 Js niet haer' boodschap v te smeeken dat gh' een graf
 Jn 't hart maekt van me vrouw, om 't mijn daer in te planten.
 Hujsvesting en verdient niet, in die heilghe wanten,
 Het geen dat van waerdij aen haer nojt proef en gaf.
 Zij ziet geen reën tot gunst: dies blijft met reden straf.
 'T waer zond mij tegens deez' rechtvaerdigheid te kanten.
 Maer dit is mijn gebedt. Bestaet een ridderstuk,
 En jaeght een wisse schicht door ribben van het Luk,
 En weekt haer in vw' vlam, tot datz' op mij verslinger:
 Zulx jck bestoven met haer meenighvoude goên,
 Al 't geen dat zij mij doet, weêr aen me vrouw magh doen,
 En wijz' mijns wils waerdij, met de fortujn haer' vinger.

**Op 't rijmen vanden Heere Constantijn Huygens,
in 't Legher voor Grol.**

Octaviaen, als hy verhit door susters spijt
 Bestoken quam ter zee de trotst der Coninginnen,
 En waeghd' in eene worp, oft hy de wereld winnen,
 Oft nevens zijnen kop zoud zijn de werelt quijt,
 Gebood zijn' harte slaep, in 't naeken van den strijdt,
 Tot dat hy werd geweckt om 't vechten te beginnen.
 Zoo kort had hy in dwang zijn' onderdaene zinnen.
 O sterke zielen van min afgeleefde tijdt!
 Hoe zelden wort natuyr, zich pijnende ten goeden,
 Nu blijde moeder van zoo kragtighe gemoeden!
 'K en zie maer Vastaerts ziel uytblincken als een baek;
 Die onbekommert rijmt in woel en krijgsvervaertheyt,
 De daghelijcksche doodt besiene met bedaertheyt.
 Zoo rustigh was August niet in sijn vaste vaek.

Aen den Spaniaerdt op 't verovren van Grol.

Madrijsche Geryon, die met getal van handen
 Nae Zuyd, en Noord, en Oost, en West alleen niet tast,
 Maer zelf de zon vervolght, daer zy int diepe plast,
 En uwe klauwen slaet in andren dagh sijn landen;
 Die teffens Turck, François, Italiaen, met banden,
 Het mijn en 't Engelsch volck dorst dreygen met de bast;
 Hoe, nu uw' legers all' gewendt sijn t' onsen last,
 Spijt u 't gegrepen Grol te slaecken uyt de tanden!
 Ghy ruckt en Indisch goudt, en Spaensche klingen t' saem,
 En Roomsche schalckheyt, om te raecken aen den naem
 Van móórdal, stoockebrand, stichtdwinglandy, en schenrijk,
 Maer als uw gelt, geweld, en list sijn in hun krits,
 Soo suft uw breyn, verroockt uw schat, en swicht uw spits
 Voor rasheyt, raedt, en rap gemoedt van Fredrick Henrijek.

**Aenden Heere Jacob Witz, algemeen Wachtmeester
vande Legers der vereenighde Nederlanden.**

Welwijse Witz, die met een minnelijcken moedt
Den mannelijcken Mars weet waerdelijck t' hanteren,
En voert geen trots, in helm vol flodderende veeren,
Als om den Spaenschen trots te treden met de voet:
Had ick de stem zoo stijf als ick heb vierigh 't bloedt
Om u, naer u verdienst en deughden te vereeren,
Dewijl mijn lichaems quael verbiedt het gaen, en keeren,
De lucht, niet dit papier, waer boo van dese groet.
Doorluchtigh Hopman, mits voor Grol in weynigh weken
Ghy zo veel voordels hebt den vyandt afgekeken;
In schriften meê beschout voorleden krijghs vertoogh;
Oock aen uw voorsicht staet te mannen 's Legers randen,
En op uw waeken slaept een Vorst met zeven landen,
Zoo groet ick u met recht voor 't huydensch oorloghsoogh.

Op het steuren van Petrarchaes graf.

Terwijl Petrarchaes geest omreist des aerdtrijs kimmen,
 Lagh 't lichaem, derdhalv' eeuw, in vankenis, beknelt.
 Doe komt een wraekziek dwaes, met dom gedroght, verzelt,
 Op 't hailighe gebeent, in arren moed, aengrimmen.
 Hoort hier, o ghy, die met de wallen te beklimmen
 Van 't weerloos graf, u waent te weeren als een heldt,
 En breeker van den windt, met euvle wreedtheidt, velt,
 Gelijk een booze bok, uw' hoorens, op de schimmen.
 Deez' as, terwijl zy, nae haer' geest, verdrietigh toght,
 Tien vijftwintighen van jaeren, overbroght.
 Dank hebt, dat ghy haer, nu, komt door de lucht verspreiden;
 En wijst haers heeren spoor. Eer lange vindtz' hem al;
 En stuyvend' in den mondt van duyzendt dichters, zal
 Hun kittlend' op de tong, zyn lof bet uyt doen breiden.

Reden vande Waerdicheit der Poesie.

Dat overtreffelijck & alomontsien geslacht der Hollanderen vwer voorouwdere, mijn Heeren, wt mengeling van welcker huwelijcken ghijlieden altsaem gesproten & maghen onder elckander sijt, heeft, met de proeve sijner waepenen, 's werelds moghenste Monarchie verbaest: maer de proeve sijner wijsheit binnen, & voor sich selven gehouden, meer met de nutticheit van dien als met het cieraedt & naeme beholpen. T geene dat andere met veel omhangs van redenen en pronx van woorden becleedt den gemeente hebben aengeboden, dat is van d'onse in beknopte sinspreucken, den lieden inde daegelijxsche hanteringe, gelijk kinderen in haer melck, innegegeven. Onder dese spreucken sejt 'er eene *de Genoecht is 't al:* dewelckejck, gelijk meestendeel d'andere, op waerhejt achte gegrondt te wesen. Want datmen 't goedt in drien verdeelt, *Eer, Nutticheit en Genoecht*, 't is gedoolt. De Eer & Nutticheit sijn geen goeden in haer selven, maer alleen aendraeghers vande Genoechte & die is al 't Goedt. Alle Eer, alle Nutticheit, beneemt haer de Genoechte, wie salse vande straedt opdraepen? 'T is dan al daerom te doen, & de naeste wech de beste. Men coopse maer niet te dier, & hoed' hem voor de geene die qualijcker becomt dan sij gesmaeckt heeft, & den gewisse suir opbreeckt; oft lichaem oft staet neemt te krencken.*

Nu, nae goedt overweghen salmen niet lichtelijck een geneuchte opspeuren die soo dapper, soo geweldich, &, dat

*Nocet empta dolore voluptas.

wonder is, evenwel soo gedujrich zij, als de geene die den toehoorderen, sonder ommewech, sonder moeijte vande welgebruyckte Poesie wordt toegedreven. Dese is niet alleen heel suiver, heel gesondt, heel gerust, soo datter niemanden hart, hoeft oft tand af sweere: maer doet meer. Sij duirt over haer ejndt: (o ongelooflijck wonder ten waer het opentlijck bleecke!) & houdt aen nae dat sij wttheeft, laetende inde gedachten der geener die haer genoten hebben den galm & naeclanck van haer lieflijcken sang om hen te verinneren haer heijlsaeme leeringen, tot voortteelinge van eerlijcke, stichtelijcke & nutte daeden; waer wt eenen sleep rijst van geneuchten: dewelcke sij immers & niemandt anders haeren liefhebberen te vooren wint. Om dit te bewaerheden daegh' ick het getuichenisse van V allen, die selve beleeft hebt & ondervonden welcken dienst de Hollandsche Poesie, doen sij noch maer op 't ontknoopen vande tonge & in 't haepere van haer kintshejt was, desen Vaederlande, in 't verstooten vande Tyrannje & stichten des vrijheids bewesen heeft. Ende alsoo de verlossinge eens geheelen volx wt dienstbaerheit, de edelste & blinckenste daedt naest de Sonne is, soude mij dees eene proeve in stede van veele anderen genoeg moghen sijn. Ende onnodich te verhaelen dat die ouwde naemhaftighe helden Hercules, Theseus, Perithous soo wel als de geene die echter haeren lof hebben naegeijvert, de grootmoedicheit, voorsichticheit & burgerlijcke wetenschap wt geen anderen springbron als wt die van de Poesie en hebben ingesopen.

Doch sal't niet onnut wesen ons gemoedt onbeswaert te laeten met het verswijghen vande andere beroemtheden

deser conste, die, als middelersse van dusdaenighe treffelijcke, eerlijcke, stichtelijcke & vorderlijcke, tegenwoordighe & toecomende menichvoudicheit van genoechten, bij de doorluchtichste volcken altijdt in grooter achtbaerheit, aensien, en waerdicheit is gehouden. De gemeenten hebben haer aengebden, de oversten haer geeert, de vorsten haer geviert. Linus, Musaeus, Orpheus

quique pij vates et Phoebro digna locuti,

sijn om de geleertheit & lieflijckheit haerer dichten bij die scharpsinnighe Greecken in 't geloof geraeckt van taellieden en gesanten des hemels; jae als den aerdt des menschlijckheids overtreffende voor kinderen geacht van Goden oft Godinnen. Wat wonder was 't, naedien de Wijsheit van die tijden haer niet vernederen konde om door ander mondt als door die vande Poesie te spreecken? Tales, Chilo, Pittacus, Bias, Cleobulus, Solon, Periander, die seven eerwaerdighe naemen diemen in sulcker achtginge gehouden heeft als oft het in 't gewelt der Natuire niet en was eenen achtsten diergelijcken ter wereltd te brengen, hebben haere wijsheit in dichten begrepen. Plato heeft treurspel gedicht & alhoewel sijn andere wercken om 't gemakelijxt in t bandeloos beschreven sijn, soo en laeten sijn daerom niet den aerdt & sleur vande wtspraeck der Poesie te volghen.

Dat moet men bekennen: & lichtlijck dit daer nevens, dat om geen ander oorsaeck gesejt is geweest, bij aldien de Goden Griex spraecken, het soude op Platoos wijze moeten sijn: want de Poesie sejt den grootsten Michel de Montage, is de taele der Goden*. Dese heeft de ouwden onderwesen inde wonderheden des Natuirs, & de oor-

*c'est le langage des Dieux.

saecten der dingen aen den dach gebracht: dese de sterffelijcke ooghen wt het slijm des aerdbodems opgeheven ten hemel om die blinckende Coninckrijcken, & d'oneindelijcke cieraeden van die aldergrootste, aldertreffelijckste schepselen te doorwandelen. Dese heeft den mensche, dat meer is, geleert in sich selven gaen, sijns selves kennisse naespeuren*, sijn hejl inde deuchde soecken; & geen nieuwe wereld met vloeyjende goudmijnen, maer een hemelijcke in sich selven ontdeekt. Sij heeft geleert steden te stichten, wetten te stellen: *Publica privatis discernere, sacra profanis*: Coningen en Coninginnen en de geene die loon en straffe van 't burgerlijcke Recht ontwossen sijn, binnen de paelen haeres plichts geweten te bedwingen, met dreighementen van eeuwichen laster, & ter wedsijden, beloftenisse van onvergankelijcken lof haerder deuchden. Sij ist, die den alvernielenden doot een voordel afsiet, onsterffelijck maeckende den naem der grootdaedigher helden: sij die den gloor haerder vroomicheden opvoert ten hooghen hemel en plantse tusschen de starren in.* Aen welke stoffe de Bardi, ouwde Walsche Poeten, al haer const hebben wtgelejd, trompettende in haer dichten den roem der onvertsaechder gemoeden die lijf en bloedt bij den Vaederlande hadden opgeset:

* *quid sumus aut quidnam victuri gignimur*

* *Dignum laude virum musa vetat mori: Caelo Musa beat.*

*Vos quoque qui fortes animas, belloque peremtas,
Laudibus in longum vates demittitis aevum,
plurima securi fudistis carmina Bardi.*

Dien sanger, welke ten daeghen des Trojaenschen oorloochs, van Agamemnon gelaten wierd om sijn hujsvrouwe geselschap te doen; die, tot sijner doot toe, de cuisheit & trouwe van soo weeldighen & bij haers mans le-

ven soo lang manneloosen Vorstinne, tegens de wackere aenvechtingen van Aegisthus, onwinnelijck hield; waent iemandt dat hij alleen de noten gesonghen, oft dat de clanck van een welgehandelde luyt haer dien moed ingesproken heeft? Woorden sijn daer bij geweest, & redenen, waarmede hij haer den Lof vande getrouwhejt der voorledener doorluchtigher vrouwen soo smaeckelijck heeft doen inscheppen, als Homerus die van Penelope voor den naecomelingen heerlijk heeft afgemaelt. Ende wie twijffelt oft gelijk de verdichte Penelope den Vorstinnen een spiegel van getrouwicheit geweest is, alsoo oock den geoeffenden Vlisses de vorsten in saecken van staete onderwesen, de dapperen Achilles de helden in cloeckmoedicheit gesticht, de wijse Nestor de Raetsheeren alles ten besten & tot eendracht hebbe leeren stieren? Van welcke dingen wat isser 't welck een Burgerije sonder d'wterste gevaerlijckheit, ontbeeren kan? op dat jck swijghe vande leeringen die ijder voor sijnen besonderen nooddruft wt desen dichter mach op doen,

*Qui quid sit pulchrum, quid turpe, quid vile, quid non,
Plenius ac melius Chrysippo et Crantore dixit.*

Die grootste van alles watter ter wereldd leeft oft gestorven is, wiens gelijk op aerden (wtgesejdt de godlijcke als hoogher t'huisbehoorende grootheden) de Sonne niet gesien en heeft, Coning Alexander, niet konnende missen te mercken wat desen Homerus in hadde, soude liever sijn nachtruste, als hem van onder sijn oorkussen ontbeert hebben. Met beter keure seker, dan Carel, Prinçe van Spaegnien, t'onsen tijden op bloote rappieren en gelaeden bussen sliet, die niet en vermochten hem sijn leven te ver-

sekeren, veel min den wech te wijsen tot de verovering van wtheemsche Coninckrijcken. Wel ende danckbaerlijck deed Alexander, als hij sijnen Leitsman liet genieten aen de winste, waer af hij op sijn aenvoeren meester was geworden, hujsende de boecken van Homerus in 't kofferken der Conincklijcke welrieckentheden; t welck rijk van goudt & oostersch gesteente, rijcker van maxel, voor 't dierbaerste gehouden was van alle datmen onder den Persiaenschen roof & in 't plonderen van Darius cleenoodjen gevonden had. Ende alsoo hij op eenen tijdt eenen bode sagh aencomen wt wiens gelaet licht om sien was dat hij eenighe wtnemende blijdschap ten maere brengen moest; wat nieuws? seide Alexander, is Homerus verresen? Jae 't harte 't welck dien Coning desen Poete & anderen van sijner conste toedroech, is soodaenich geweest, dat doen de stadt Thebe, tegens alle redenen van oorloch stijfsinnelijck 't wterste geweldt verwachtende, ten gronde toe van hem vernielt wierd, hij nochtans ordre gestelt heeft, dat nochte het huis, nochte ijemandt der naecomelingen van Pindarus soude beschaedicht werden. O wonderlijcke heusheit, o ongelooffelijcke eerbiedichejdt, dat den grootsten Crijchsoverste des wereldts, in 't woeden vanden oorloch, inde hitte van 't gevecht, inde opgeblaesenheit vande alvertredende overwinninge het sich heeft laeten beuren de moeijte ter handt, de sorghe ter harten te nemen om te berghen niet den Poet, niet sijn gedichten, maer de stomme gedachtenisse sijner woonstede, & 't overblijfsel der geener die wt sijn bloedt gesproten waeren! *Tunc par ingenio pretium.*

Het aensien waer in Homerus en Pindarus bij Alexander

geweest sijn nae haer doodt, dat heeft bij Archelaus, mede Coning van Macedonien, in sijn leven gehad den treurspeldichter Eurjpides; die van Plutarchus genoemt wort de wijse Poeet. Ende voorwaer jndien oijt sterffelijck mensche gezondt, rijp, en gewis van oordeel geweest is, inde dingen die de ruste des gemoeds mitsgaeders landtsaecken & huissaecken ten hoogsten betreffen; indjen oijt schrijvers penne van wijsheit gevloejt heeft; soo is hij 't geweest*: ende heeft het de sijne gedaen. Ter erkennisse van welcke sijne wtnementheden, de Sijracusaenen (alwaer de beslujten aen veele raetslujden hangende immers den sinlijckhede oft verkiesinge van eenich prince niet konnen geweten worden) ontslaeckt & in vrijdooom gestelt hebben de gevangen en & slaeven op die van Athenen gewonnen: meer laetende gelden d'eerbiedicheit die sij tot eenen burger, als de verbitterde vijandtschap die sij tot alle d'ander droeghen. Nu slae jck over welcke eere den grootsprekenden Sophocles, & de prachticheit sijner dichten ontmoet is van de rechters, die, wt een Treurspel aende kant van sijn hondert jaeren gemaect, sijn vernuft oordeelden verre van 't verkinderen te wesen; doenmen hem onder dexel van dien van 't bewint sijner huissaecken wilde afsetten. Maer dunckt het ijemandt luttel te sijn dat een krijchsoverste der Lacedaemoniers, & door 't aenporren van eenen God (soomen doe geloofde) sich met sijn begraffenisse becommert heeft? Oock heeft haer de Stadt Athenen van dese twee mannen, in 't bewaeren vande Hooghe overichejdt, geluckelijck gedient. Men weet hoe vierich de AEgyptische Coningen Menander, dien afteijckenaer van al watter onder de menschen omme-

**Laurea donandus
Apollinari:*

gaet in sijne spelen, gevrijt; hoe sij aengehouden hebben met smeecken en beloften om hem wt Graecien te troonen & te hove als een perrel aen haer croone te hechten. Het weerlichten dan van der Griecken Glorie heeft met gelijcke lust de harten der Latijnen ontfonckt tot de Roomsche Poesie. Ennius *qui primus ameno*

*detulit ex Helicone perenni fronde coronam,
per gentes Italas,*

schijnt haer eerst raeckwijs gemaect te hebben om aen te heffen den lof des ouden Scipioos: dewelcke hem soo besint had in sijn leven, dat hij deed stellen, boven op sijn graf, de beeltenisse vanden geenen die sijnen naem gelijk als den graeve wt den mondt ruckte. De selve groot & goeddadichste behoeder des Roomschen Rijx heeft den Poet Terentius met soo gemeensaeme vriendelijckheit bejegend dat het wel dapperen schijn heeft, oft de spelen onder sijnen naem wtgegeven wel van Scipio en Laelius gedicht mochten wesen. Altoos dat sijlieden hem wt Menanders koker, van den sin ten ruichsten gestoffeert hebben, ende vande bevallijckste aerdicheden der Latijnscher taele, oft immers haer handt over 't werck laeten gaen, en schijnt Terentius selve niet te willen ontkennen. Hoe 't daer om is; immers dese spelen hebben sulcken naeme verworven, dat die geweldighe Julius Caesar naedertijdt de penne aenvaert heeft, ende selve een poet geworden is om sijn deel schulds te betaelen aenden lof die haer toequam:

*Tu quoque tu in summis, o dimidiate Menander,
Poneris, et meritó puri sermonis amator. etc.*

Zedert hebben haer aen dese konste verscheiden geesten

te kost gelejdt als Lucretius, Catullus & andere, groot bij de grootste van Rome, waer door, sij allenskens naerderende aende volmaecktheit, eindelijck, ten tijden van Augustus inden oppersten thron haers heerlijkheids geset is. Van dese verheffinge is sij gehouden in den Hooftman en grootvorst der Poeten, dien vermaerden Maro: die haer vercierende met al wat vande voorgangen Griecken oft Latinen wtnemends versiert en onversiert gebleven was, geluckelijck voltoijt & de croone op het hoofd gestelt heeft. Daer om was 't dat Cicero al bij tijdts eenighe sijner dichten hoorende soo grooten getuichenisse van hem gaf:

Magnae spes altera Romae.

Jae 't Roomsche volck, als Virgilius sijne dichten vanden toonneele wtsprack, is soo ontroert en opgetoghen, soo ingenomen, soo vervult met den lof deses mans, dat al de gemeente, een vergaeding van vijftich duisent menschen, als ingeblaesen & gedreven van eenighe Goddelijcke cracht, alt'saemen t'seffens, den Poeet ter eeren sijn opgeresen: niet anders dan gelijk sij de tegenwoordicheit des Cajsars haeres Prinçen & de hoochste overheit vanden aerdbodem gewent waeren te begroeten. Oock heeft men sijn tronie met laure gecroont op geldt geslaeghen als staende in eenen staet met de vorsten des Rijx. Ende in der waerheit, het is meer als wonder dat menschelijcke geest heeft moghen toelangen om te weghe te brengen, & in dichten ten toon te stellen, soo grooten maejestejt, soo aensienlijcke pracht, soo behaechlijcke defticheit, soo diepe geleertheit, soo hooghe wijsheit, soo beslepene ervarenheit, met soo beeldelijcke levendicheit, soo wt-

heemsche cierlijkheit, soo onderdringende beweechlijkheit, soo gewisse dapperheit, soo vloeiende gestaedicheit, & soo frissche rijpicheit.

Door dese & soodaenighe begaeftheden heeft hij de jonste & vriendschap der vorstelingen van Rome verdient & gewonnen: de welcke om strijdt ijder nae de sijne staende hem hoochlijck vereert & rijckelijck beschoncken hebben. Octavia, 's Cajsars suster, hem hoorende in eenighe dichten vernieuwen den lof mitsgaeders de deerlijkce & onrijpe doot van haeren soone Marcellus, die wtvercooren minne & toeverlaet des Roomschen Volx, waer door sij van tederheit, te beswijmen & wt haer selven geraeckte, beval den Poeet voor elcken regel 250 croonen* te vereeren: beloopende de geheele gifte voor 27 reglen over de 20000 guldens* onses gelds. Hier door dan, daer hij gebooren was van weinich vermoghende & sijnes behoevende ouderen, is gestorven rijck tusschen de seven & achtmael hondert duisendt guldens* ; maer voornemelijck door de mildicheit van Augustus selve. Dese aldergrootste, aldermogenste, aldertriumphantste der Caijseren die oijt geweest sijn, heeft hem in soo grooter eeren gehadt, dat hij alle jaeren sijn geboordach met grooter statelijckheit geviert heeft & den 15en van Wijnmaent ter dier oorsaek tot eenen haijlighen dach gemaect. Jae hij heeft tegens d'ordre der wetten welcke den wtersten willen soo veel toestaen, in wesen gehouden de gedichten, die Maro den viere gemaect had, om dat sij onverbetert & sonder haer volle beslach gebleven waeren. Noch ter tijdt heeftmen 't gebodt te dien einde in dicht gestelt bij desen Prinçe selve & wtgegeven:

*dena sestertia

*net 20250 g.

*propé centies sestertiûm.

centies HS. soude sijn
750000 g.

*Frangatur potius legum veneranda potestas,
Quam tot congestos noctesque diesque labores
Hauserit vna dies.*

Want het gemoedt hing hem soo seer over de Poesie dat de stroom van soo veel hoochwichtighe sorghen als de sijne, somtijts heeft moeten stilstaen om af te bejden de loosinge des ijvers waer door sijnen geest tot dese const gedreven wierdt. Nu alhoewel, de Roomsche Poesie door Virgilius inden top gevoert sijnde, haer klimop & Lauren opgeschoten tot aen 't hoochste van de rondichejt des hemels noodwendich hadden te buighen, ende nederwaerts te wassen, soo en heeft dat nochtans den minderen loten aen 't bloeijen haerder glorie niet gelet. Gallus is mede langen tijdt bij Augustus seer gesien & opgetoghen geweest. De tegenspoedt & ballingschap hebben de cransse van Ovidius soo niet doen verdorren, oft de Geten, dat woest geslachte, en saeghense wel voor wat heerlijk aen; & hebben met een aensienelijke grafstede sijn gedachtenisse gesocht te vereeuwen. L. Pomponius Secundus is ten tijde van Caisar Claudius door sijn treurspelen gecomen tot die doorluchtichejt, dat de wereldwijse Historiant C Cornelius Tacitus de Triumphale eer van hem met oorlooghen op de Catten behaelt, daer bij niet gelijcken en wil.

*Decretusque Pomponio Triumphalis honos, modica pars famae ejus apud posteros,
in quís carminum gloria praecellit.*

De scharpe & hoochnoodighe suinicheit van Vespasianus heeft het wel van 't harte gemoghen den Poeet Salejus Bassus met 6000 ponden vlaemsch*, t seffens te verrijcken. Ende d'onmenschelijckheit van Domitiaen, soo

** quingenta HS. net 37500
gulden.*

groot als sij was, is geboghen om Statius met heerlijcke schenckagien & Silius met drie burgermeesterschappen te vereeren. Oppianus is beschoncken met soo veel gouden penningen alsser reglen waeren in sijn gedicht vande visschen aen Caesar Antoninus toegeeigent. Arcadius & Honorius hebben den Poëet Claudianus ter eeren een beeldt doen oprechten. Maer gelijkmen wel dencken mach dat alle de eere den Poeten bewesen niet en is beschreven, alsoo soud' het oock verveelen al de geene die beschreven is op te haelen. Dit sal jck alleene seggen dat watter voor treffelijke mannen als heldere lichten ter wereltd verscheenen sijn, die hebben altsaemen grootwerck vande Poeten oft Poesie gemaect. T'onsen tijden oock is sij een oeffeninge van Coningen en Coninginnen geweest. Dien Edelhartighen Françoijjs d'eerste van Vranckrijck heeft in Avignon siende 't graf van me Joffrouw Laura, Petrarchaes lief, een gedicht daer op geschreven:

*En petit lieu compris vous pouvez voir
Ce qui comprend beaucoup per renommée.
Plume, labeur, la langue, et le devoir
Furent vaincuz, per l' Aymant, de l' Aymée.
O gentill' ame', estant tant estimée,
Qui te pourra louer qu'en se taysant?
Car la parole' est tousjours reprimée,
Quand le subject surmonte le disant.*

Ende van de voorneemste baroenen hebben haer rolle gespeelt inde spelen vande Coninginne van Navarre, Suster van Franchojs den eersten & grootmoeder van den goedichsten, verstandichsten & moedichste der Coningen Heinrick den grooten van Vranckrijck: denwelcken onlanx

(o wee!) den Hel ons benijdt, & den Hemel t'huisgehaelt heeft.

*Heu pietas, heu prisca fides, invictaque bello
Dextera! non illi se quisquam impuné tulisset
Obvius armato, seu cum pedes iret in hostem,
Seu spumantis equi foderet calcaribus armos.*

Ende, naerdien ons Vranckrijck inden sin gecomen is, en kan jck niet laeten te gedencken de geneghenheit desen conste toegedraeghen bij den Edelen & milden Heer van Bassonpierre, dewelcke onlanx den Comediant Vautray tot cieraedt sijner spelen wel met 12000 g. aen klederen heeft beschoncken. De Philosophen hebben aen dese konste tijdt & vlijdt welbesteedt geacht. Aristoteles heeft geen ander stoffe soo nauw ondersocht, soo sinnelijck, soo tentich gehandelt. Plutarchus en andere proncken doorgaens haer schriften met de bloemen der Poeten. Seneca, de Wijsheit der Romajnen, heeft selve in haer gildt willen wesen, & de toverijen en helsche wraeckgiericheit van Medea in dat treffelijck Treurspel vervaet.

Maer soo verre niet te loopen; op dat jck al de anderen, deses Eeuws, geleerden voorbij gae, 't nieuw en is noch niet van 't Treurspel, waer in de Hoochgeleerde Daniel Heins de schaedelijcke doodt & hoochgedachte deuchden onses Prinçen & verlossers Wilhelms van Nassau, wtbroemt. Ende wanneer mij al dese onbekent oft vergeten waeren, soo mocht ick bestaen met den eenen naem & 't oordeel van v, o ooghe onses Vaederlands Hujch de Groote;

*quem quae tam laeta tulerunt
Saecula?*

die al weet wat ghij oeffent, & al oeffent wat ghij weet:

die met de moghentheit vws goddelijcken verstandts den wech opgewandelt sijnde, daer groote Theologhen ter nauwer noodt door geraeckt waeren, in Treurspelen t lijden des eersten Adams, ende des tweeden onses Salichmaeckers soo treffelijck, soo stichtelijck verthoont hebt: om, met een waerdich ende v passende bestaen, de gescheurde Christenheit, wt den strijdt des haets in den strijdt der Liefden te voeren: welcke gloorie v God gunne alsoo wel als ghijse niemandt anders en misgunt.

In welcker eeren dan de Poesie t' allen tijden bij de Wijsen & geleerden, bij Vorsten, volcken & staeten, om haer leerlijckhejdt, stichtelijckheit & vermaeckelijckheit gehouden zij, is genoeg bewesen; & roepen 't noch de puinhoopen der weldigher gebouwen; getuigen 't de weinighe die van veele Theatren, Toonneelen & schouwplaetsen der Griecken & Romainen, de stormen der eeuwen blijven afstaende. De redenen waermede dese conste schijnt bestreden te worden kennen wij t' onwaerdich om met antwoordt te bejegenen. Sij treffen ons nocht de saecke niet; dewijl sij 't alleenlijck op 't misbrujck gemunt hebben. Daerom dewijl, met den opganck & vrijheit onses Vaederlands, verschejden Consten & wetenschappen verresen sijnde, de Haijlighe Poesie oock in onse taele eerwaerdelijck is begonnen te verschijnen:

*Qualis vbi Oceani perfusus Lucifer vnda
Extulit os sacrum caelo tenebrasque resolvit:*

Soo versoecken, bidden, & besweeren wij door haer hajlichejt, alle de geene die sij goedt gekent heeft om eenighen adem haeres geests inteblaesen, dat sij de Hemelsche voncke niet inder assche begraeven oft versterven laeten:

maer met allen ijver & erkentnisse sorchvuldelijck opqueecken in haer borst, tot dat het licht t'haeren monde wtblinkende de gansche wereltdt doorstraele met de gloorie van haer & van de plaetse haerder geboorte. Op dat gelijk eertijds van seven steden gestreden is om Homerus tot haer burgher te hebben, alsoo, in toecomenden tijde, alle geslachten moghen wenschen om dit te hebben tot haer Vaederlandt. WT.

Verantwoording van de uitgave der sonnetten

Onder Hoofts gedichten nemen de sonnetten een eigen plaats in. In zijn handschriften heeft hij er, behoudens in een enkel geval, steeds het opschrift *Sonnet* (of SONNET) boven geschreven. In de bundel *Emblemata* van 1611 en in de herdruk daarvan in 1618, zijn zij zowel typografisch onderscheiden van de andere gedichten doordat zij in romein zijn gedrukt telkens na twee andere in Gothische drukletter, als ook door het opschrift *Sonnet*. In de uitgave van de verzamelde *Gedichten* van 1636 zijn zij als sonnetten bijeengebracht in een afzonderlijke afdeling. Die bevat er 29, waarvan er zes reeds waren gepubliceerd in de *Emblemata* van 1611. Deze 29 kunnen allereerst worden aangevuld met nog negen andere die in 1611 gedrukt werden, maar niet werden opgenomen in 1636. In het geheel heeft Hooft dus 38 sonnetten laten drukken. Deze kunnen verder worden aangevuld tot een totaal van 55 met 17 andere, waarvan er enkele ook tijdens Hoofts leven, maar zonder zijn toedoen, werden gedrukt. Twee bijvoorbeeld werden alleen gedrukt in de buiten Hooft om in 1614 uitgegeven toneelspelen *Achilles en Polyxena* en *Theseus en Ariadne*, waarin zij deel uitmaken van de tekst: nr. 4 en 6 in onze nummering.* Van de overige bleef een aantal ongedrukt totdat zij opgenomen werden in de uitgave van Hoofts *Gedichten* door P. Leendertz Wzn. van 1871-1875.

* De pagina-nummering is tevens die der sonnetten.

In 1911 nam A.T.A. Heijting onder de 600 door hem in *Het boek der sonnetten* verzamelde *Nederlandsche sonnetten van de zestiende eeuw tot Jacques Perk*, er 52 van Hooft op. Behalve het Franse sonnet (nr. 44) ontbraken nr. 4 en 5 die in de editie-Leendertz en in de tweede uitgave daarvan door F.A. Stoett in 1899-1900, niet afzonderlijk, maar uitsluitend in de tekst van *Achilles en Polyxena* en *Theseus en Ariadne* waren opgenomen. Alle 55 sonnetten werden voor het eerst bijeengebracht en uitgegeven in 1923 door J. van Krimpen. Deze heeft toen de teksten opnieuw naar de bronnen vastgesteld. Hoewel Van Krimpens uitgave het voorbeeld voor de huidige is, zijn de teksten niet zonder meer herdrukt.

De teksten zijn vrijwel alle uitgegeven naar Hoofts Rijmkladboeken en de overige autografen onder signatuur 11 C 14 in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam. Indien van andere bronnen gebruik gemaakt moest worden, is dit in de aantekeningen vermeld. In enkele gevallen heeft het handschrift in recente tijd door ondeskundig gebruik geleden en zijn de randen van het papier afgebrokkeld met verlies van tekst. Op deze plaatsen (in nr. 9 en 18) is de tekst aangevuld naar de lezingen van Leendertz, Van Krimpen en de P.C. Hooft-Commissie van 1950. Van nr. 49 en 50 is meer dan één autograaf overgeleverd. Hiervan is het jongste handschrift uitgegeven. Van de niet in handschrift overgeleverde sonnetten zijn de oudste drukken gevolgd.

De nieuwe collatie op de handschriften, waarbij tevens de gegevens gecontroleerd werden van de P.C. Hooft-Commissie van 1950, voerde tot enkele nieuwe lezingen.

Eén sonnet (nr. 4) wordt thans niet zoals bij Van Krimpen naar de oudste, buiten Hooft om tot stand gekomen druk van *Achilles en Polyxena* uitgegeven, maar naar het zg. Berlijnse handschrift. Dat is weliswaar geen autograaf, maar Hooft heeft wel zelf daarin correcties en varianten aangebracht. Een ander verschil van de huidige uitgave met die van Van Krimpen is het volgende. Op enkele plaatsen heeft Hooft bij een woord of een wending in zijn handschrift een variant bijgeschreven zonder een eerder geschreven lezing door te halen. Sommige van deze zg. ‘open’ varianten dateren duidelijk van later tijd en hebben betrekking op een herziening van zijn gedichten op enkele punten, die hij echter niet consequent in het overgeleverde handschrift heeft doorgevoerd. Van Krimpen heeft van deze varianten in de regel de laatste gekozen. Voor de teksten is nu echter steeds de eerdere lezing van de handschriften gevolgd, terwijl de bijgeschreven varianten in de aantekeningen worden vermeld. Tevens is thans de vorm van de sonnetten gehandhaafd zoals deze in de gebruikte bronnen voorkomt. Hooft heeft in zijn handschriften deze vormen welbewust aangegeven en na enkele experimenten later steeds de eerste regel van de kwatrijnen en terzetten laten uitspringen.

De opschriften *Sonnet* of SONNET zijn in de huidige uitgave weggelaten. Datzelfde is gebeurd met autobiografische notities die Hooft in vele gevallen in zijn handschriften onder gedichten plaatste. Door het bijeenbrengen van de sonnetten uit Hoofts dichterlijk oeuvre, worden deze immers niet alleen uit het verband daarvan gelicht, maar ook buiten het biografisch verband gesteld

dat in de handschriften bepaalde groepen gedichten, waaronder ook sonnetten voorkomen, verenigt. Tot de weggelaten onderschriften behoren dateringen, initialen en door Hooft gekozen benamingen van degenen voor wie de gedichten bestemd waren of werden, waarbij in vele gevallen geheel onbekend is wie daarmee zijn bedoeld. Wanneer echter een onderschrift direct betrekking heeft of kan hebben op de inhoud of daaraan iets toevoegt, is het wel bij de tekst opgenomen (nr. 1, 2, 17, 20, 23 en 34), in twee gevallen ter verduidelijking aangevuld (nr. 17 en 20). Twee maal betreft dit een devies dat Hooft in zijn eigen handschrift onder een sonnet plaatste (nr. 1 en 34). De overige onderschriften en kanttekeningen zijn vermeld bij de aantekeningen.

In enkele gevallen is een storende verschrijving verbeterd of is ter verduidelijking in de editie iets toegevoegd. Dit wordt verantwoord in de aantekeningen.

De volgorde is chronologisch volgens de dateringen in de handschriften. Van de niet gedagtekende sonnetten is de datering in sommige gevallen bepaald door de oudste uitgave of door de gebeurtenis waarop het sonnet betrekking heeft. Voor de plaats van de overige niet gedateerde is hier de volgorde aangehouden, die Leendertz in zijn uitgave van de gedichten van 1871 op verschillende gronden heeft gemaakt. In de gevallen waarin Leendertz dienaangaande onzeker bleef of aanvechtbaar is, was er geen reden deze onzekerheid te vervangen door andere onzekerheden. Alleen Leendertz' tweede en derde sonnet zijn van plaats verwisseld. Wat bij Leendertz en Van Krimpen het tweede sonnet is, is hier het derde. Wat bij

Leendertz en Van Krimpen het derde sonnet is, is hier het tweede. Door deze omkering staan de twee sonnetten die direct verband houden met de tekst van *Achilles en Polyxena* (nr. 3 en 4 in de huidige uitgave), thans bij elkaar.

Spelling

Hoofts spelling biedt de tegenwoordige lezer over het algemeen geen al te grote moeilijkheden bij de visuele herkenning van de woorden, behalve wellicht bij het afwijkende gebruik van *v*, *w*, *j* en *ij*. Als regel spelt Hooft de woorden die in modern Nederlands met *u* beginnen, met een *v*. Ook het persoonlijk voornaamwoord *u*, de meewerkend- en lijdend-voorwerpsvorm van *ghij*, spelt Hooft steeds *v*. Het bezittelijk voornaamwoord *uw* spelt Hooft eveneens *v* of, later, *vw*. De *w* gebruikt Hooft als klinker o.a. in *wt* (= uut, uit) en *wren* (= uren). De *j* schrijft Hooft ook in gevallen waar anderen in zijn tijd, evenals in modern Nederlands, een *i* spellen. Behalve in *ej* (= ei), *uj* (= ui of uu) en dergelijke combinaties, betreft dat meestal het begin van een woord en in het bijzonder het persoonlijk voornaamwoord *jck* (= ik).

Ten aanzien van *i/j*, *u/v* en *w* is na overleg met de uitgever in deze editie Hoofts spelling overal gehandhaafd, behalve in een geval waar dat storend zou kunnen werken. Dit is verantwoord in de aantekeningen (nr. 36). Ten aanzien van de *ij* dient opgemerkt te worden dat Hooft in zijn handschrift geen onderscheid maakte tussen *ij* en *y*, zoals die wel in druk werden onderscheiden. Daardoor spelt Hooft in het Franse sonnet (nr. 44) overal *ij*, in dit geval consequent met punten er op, waar wij *y* zouden

verwachten. Hetzelfde is het geval in klassieke namen: *Pijthagoras* (nr. 2), *Amphijon* (nr. 35). Daar dit storend zou kunnen werken, is in zulke gevallen Hooft's *ij* vervangen door *y*. Overal elders is de *ij* gehandhaafd, ook indien hij voorkomt waar modern Nederlands met *i* spelt, bijv. in *reijs* = reis, *ijets* = iets, *drije* = drie.

In veel gevallen is niet met zekerheid vast te stellen of Hooft twee woorden al of niet als eenheid aaneen geschreven heeft en of hij een hoofdletter of een kleine letter heeft bedoeld. In zulke twijfelgevallen is voor deze uitgave een keuze gedaan die aansluit bij vergelijkbare duidelijke gevallen.

Tenslotte nog twee opmerkingen. De accenttekens die voorkomen op *o* en *oo*, gaven een klanknuance aan, geen klemtoon (bijv. *Hóóft*, [*ge*]nót). De apostrof geeft soms aan dat twee woorden metrisch samensmelten: *voede' Achilles* = voed' Achilles, *verhaelde' het* = verhaelde 't.

Aantekeningen bij de sonnetten

1-22 Sonnetten uit het eerste rijmkladboek en uit de vroege spelen.

1 In vs. 2 naast *schersend* als variant *schersich*.

2 Wie A.J. van Blijdensinne was, is nog niet bekend. Het kan een bewonderaar van Publius Ovidius Naso zijn geweest, zoals Alexander Homerus bewonderde, en hij moet dan als begunstiger hebben kunnen optreden van de in dat opzicht gelijk bezielde poëet die een vertaling en navolging van Ovidius maakte, waarschijnlijk over of in verband met Achilles en derhalve misschien in ‘Ajax en Vlisses Redenstrydt’, die als 5e Handeling opgenomen is in *Achilles en Polyxena*.

3 In vs. 10 naast *harte* als variant *selve*. In vs. 5 staat *Aerdichst* als interlineaire correctie met een hoofdletter. Dit sonnet komt met een aantal zinswendingen en de twee laatste regels overeen met vs. 831-842 in *Achilles en Polyxena*. Achilles spreekt daar over Polyxena.

4 Dit sonnet is vs. 1043-1056 in *Achilles en Polyxena*. De tekst is genomen uit het zg. Berlijnse handschrift daarvan, waarin er boven staat *Sonnet*. Achilles spreekt tot Polyxena. In het handschrift is in vs. 1-8 de metrische caesuur aangegeven met een streepje in vs. 1 na *alleen*, in vs. 2 na *ziel*, in vs. 3 na *glans*, in vs. 4 na *strick*, in vs. 5 na *aensiet*, in vs. 6 na *voor*, in vs. 7 na *niet* en in vs. 8 in *melijdeloose* tussen *loo* en *se*.

5 Dit sonnet is vs. 337-350 in *Theseus en Ariadne* en

vormt daarin een onderdeel van een monoloog van Ariadne. De tekst is genomen uit de Amsterdamse autograaf daarvan. Het begint daarin bovenaan blz. 146 en is afgescheiden van het volgende door twee regels wit. In het zg. Berlijnse handschrift staat er in de marge *Sonnet* bij. Het is afzonderlijk gedrukt in de *Emblemata* van 1611 en 1618. Vs. 12 komt nog eens afzonderlijk voor in het Amsterdamse handschrift als vertaling van Ariosto: zie Hoofts *Gedichten* in de editie Leendertz-Stoett, dl. 1, p. 14.

6 Dit sonnet is opgenomen in *Theseus en Ariadne* als vs. 1357-1370. Daar spreekt *t' Gerucht*. In het eerste rijmkladboek staat er onder: Emblema. Geschildert int boeck van SLW. Daaronder staat: Julietta. In vs. 12 naast *coosse* als variant *coos haer*.

7 In vs. 5 naast *knoop* als variant *bol*. Onderschrift: SMVS. Daaronder: Chariclea.

8 Onderschrift: DMVS. Daaronder: Chariclea.

9 Van het laatste woord in vs. 10 staat nog slechts *clacht*, in vs. 13 nog slechts *part* in het handschrift.

10 Onderschrift: JWB. Daaronder: Diana

11 Onderschrift: DWB. Daaronder: Diana. In vs. 3 staat *Jck* als interlineaire correctie met een hoofdletter.

12 In vs. 1 naast *Charife* als variant *Me vrouwe*. Onderschrift: MBS. Daaronder: Charifa.

13 In vs. 9 naast *Charifa'* als variant *Me vrouwe*. Onderschrift: Charifa.

14 In vs. 5 naast *schrander óoch* als variant *Rosemont*. Onderschrift: 25-8-1605 Dond. en Electra.

15 Bij *Felicia* in vs. 3 de aantekening: Siet de vondtbare

Montemajor. In vs. 8 naast *hant aen*, *elck* als variant *handen aen*. Onderschrift: 1-9-1605 Dond. *en* Electra.

16 In vs. 4 naast *en lieffelijck besprongen* als variant *van allen oort besprongen*. In vs. 5 naast *schier ten hemel hooch gesprongen* als variant *door de wolken heen gedrongen*. In vs. 8 naast *Sijn* als variant *De*. Onderschrift: 13-3 Maend. 1606 *en* MV.AIS. *met daaronder* Electra.

17 In vs. 1 naast *vlam* als variant *jonst*. Onderschrift: Satd. 4-11-1606 Leiden *en* ELECTRA. In de editie is *In* bij *Leiden* toegevoegd.

18 Bij het octaaf staat de datering 3-12 Sond., bij het sextet 3-12 s'avonts. Onderschrift: Leiden. 1606 *en* ELECTRA. Van het laatste woord in vs. 14 staat nog slechts *kun* in het handschrift.

19 Onderschrift: 25-12-1606. Maend. *en* ELECTRA.

20 In vs. 14 staat abusievelijk *t* in plaats van *te*. Onderschrift: Aen ARV. In de editie is de naam voluit gegeven zoals die boven nr. 37 en 38 voorkomt.

21 Onderschrift: 19-1-1608 Satrd. In 1608 kwam Willem Janszoon Blaeu's zeekaartenboek *Het licht der zee-vaert* uit met Hoofds sonnet als lofdicht voorin onder een afbeelding van de Hollandse Leeuw in de 'Tuin van Holland'.

22 Bij het octaaf staat de datering 1-8 Vrijdach, bij het sextet 2-8 Saterd., daaronder toegevoegd 1608. Onderschrift: DIA. In het handschrift staat boven het sonnet *Voor Granida*, maar dit behoort waarschijnlijk bij het er boven staande gedicht. In vs. 6 staat abusievelijk *dit* in plaats van *die* en *frisshe* in plaats van *frissche*.

23-29 Sonnetten uit 1610, voor Christina van Erp.

23 Onderschrift: 2. Januario. Maendach. 1610. *en* MITHRA GRANIDA. Onder de anagrammen zette Hooft het monogram **PI** voor *Prijs van Harten*, als variant van zijn eigen monogram **PI**.

24 Onderschrift: 20 Januario. Woonsdach. 1610. *en* Mithra Granida.

25 In vs. 4 staat de apostrof van 'ck buiten het later toegevoegde ronde haakje. Onderschrift: 23 Januario Saturdach. 1610. *en* Mithra Granida.

26 Onderschrift: 17 feb. 1610 Woonsd. Op huis te Muiden. *en* Mithra Granida.

27 Onderschrift: H.t.Muiden. 9 Martio. 1610. dinxd. *en* Mithra Granida.

28 Onderschrift: H.t.Muiden. 1610. 28 Martio. Sondach. *en* MITHRA GRANIDA.

29 Onderschrift: 24 April. Saterd. Amsterdam. 1610. *en* MITHRA GRANIDA.

30-55 Sonnetten 1615-1630.

30 Onderschrift: Vij (= 8) Augusto. 1615.

31 Onderschrift: 3 Sep. 1616.

32 Onderschrift: 13 Apr. 1620. In vs. 8 staat *storm* met een kleine letter.

34 Onderschrift: Januario. 1621. *en* Omnibus Jdem.

35 Onderschrift: 11 Januario 1621. In vs. 12 staat *gewaeght* met een kleine letter. Huygens had het voorafgaande sonnet beantwoord met een sonnet met dezelfde rijm-

woorden, waarin hij Hoofts vergelijking van hem met Achilles terugwees en verklaarde ‘geen reden’ te vinden in Hoofts dicht. Op Hoofts wederantwoord reageerde Huygens tot besluit nogmaals met een sonnet met dezelfde rijmwoorden. Deze dichterlijke vriendschapssluiting gaf vrienden van beiden en vrienden van Huygens stof eveneens een sonnet met dezelfde rijmwoorden te schrijven. Later werd dit door anderen nagevolgd. Veertien van deze sonnetten vindt men bij Heijting op p. 114-120. Behalve de vier van Hooft en Huygens samen, twee van Anna Roemers Visser, één van Maria Tesselschade, Brosterhuysen en Doublet, en vervolgens twee van Johan van Someren, één van Van Michiels en van Johannes Beuken en als laatste nog één van Nicolaas Beets.

36 In vs. 10 staat *Arjon* met *j* in plaats van *i* gespeld, doordat Hooft voor het herstellen van een aanvankelijke verschrijving een gestaarte letter nodig had. Ook dit sonnet beantwoordde Huygens met een sonnet met dezelfde rijmwoorden.

37 Van het laatste woord in vs. 7 is in de binnenrand van het handschrift slechts *tog*, in vs. 8 slechts *lip*, in vs. 13 slechts *scho* en in vs. 14 slechts *lee* zichtbaar.

39 In vs. 3 staat *jdeê* in *puijkjdeê* misschien met *J* gespeld.

40 Huygens' *Otia* of *Ledige uren* verschenen in 1625.

41 In vs. 8 staat *En* als interlineaire correctie met een hoofdletter.

43 In vs. 8 staat abusievelijk *geleshte* in plaats van *geleschte*.

45 Naar de eerste druk in de uitgave van Hoofts *Gedichten* van 1636.

48 Tussen octaaf en sextet is een regel wit opengelaten in het handschrift.

51 In vs. 8 is het achtervoegsel *-heidt* afgekort; in vs. 9 staat *bestaet* waarschijnlijk met een kleine letter.

52 Naar de eerste druk in de uitgave van Vondels *Verovering van Grol*, door *Frederick Henrick*, t'Amsterdam 1627.

53 Naar de eerste druk in de uitgave van Vondels *Verovering van Grol*, door *Frederick Henrick*, t'Amsterdam 1627.

54 Naar de eerste druk in de uitgave van Vondels *Verovering van Grol*, door *Frederick Henrick*, t'Amsterdam 1627.

55 Naar de eerste druk in de uitgave van Hoofts *Gedichten* van 1636.

Verantwoording van de uitgave van de *Reden vande Waerdicheit der Poesie*

Hoofts Reden wordt gedateerd tussen 1610 en 1615, in elk geval na het verschijnen van de *Auriacus* van Daniel Heinsius in 1610 en na de moord op Hendrik IV van Frankrijk, op 14 mei 1610, die er in worden genoemd. Er zijn argumenten zowel voor een datering in het begin van deze periode van vijf jaar, als voor een datering aan het eind. De inhoud van Hoofts Reden staat in generlei verband met de in deze uitgave eraan voorafgaande sonnetten. Wat Hooft met ‘Poesie’, waarvan hij de ‘waardigheid’ aanwijst, voor ogen stond, was in de eerste plaats treurspel en heldendicht en zeker niet wat wij thans lyriek noemen. Het handschrift bevindt zich onder Hoofts autografen in de Universiteitsbibliotheek van Amsterdam onder signatuur II C 14, blz. 517-530. Het is een afschrift, geschreven door Hooft zelf, met wijzigingen, soms van enkele regels, en toevoegingen in zijn hand. Naar schrift en hand te oordelen dateren deze wijzigingen en toevoegingen uit dezelfde periode als het afschrift. De tekst is hier uitgegeven naar de laatste redactie van het handschrift.

In de eerste redactie stonden in de tekst slechts vier Latijnse citaten. Zes passages, waarin nog vier Latijnse citaten voorkomen, zijn door Hooft in de marge bijgeschreven. Bovendien voegde Hooft in de marge nog elf afzonderlijke Latijnse citaten toe, waarvan hij twee echter weer schrapte. Met de vier die in de bijgeschreven passa-

ges voorkomen meegerekend, zijn van de 17 (eerst 19) Latijnse citaten dus 13 (eerst 15) toegevoegd. Kennelijk is Hooft bezig geweest zijn rede op hoger niveau te brengen, wellicht met het oog op een overwogen publicatie, die dan echter geen doorgang heeft gevonden. De Reden werd voor het eerst gedrukt in 1728, opgenomen bij de *Verhandelingen van der letteren affinitas of verwantschap, opgesteld door het Kunstgenootschap Nil Volentibus Arduum*. In 1712 had de dichter-koopman Johan de Haes er alleen de passage over Hugo de Groot, mèt het in het handschrift toegevoegde Latijnse citaat, uit meegedeeld in het voorwoord van zijn vertaling van Philip Sidney's *Verdediging der poëzy*. Daarvóór hadden Hoofts zoon, Aernout Hellemans Hooft, en Geeraardt Brandt waarschijnlijk overwogen de tekst uit te geven in Hoofts *Werken* van 1671. Althans is in het handschrift een wijziging aangebracht in de hand van Geeraardt Brandt. Bij die wijziging behoort de doorhaling van de voorafgaande passus. In de uitgave van 1728 is de doorhaling echter niet, maar Brandts wijziging wel gevolgd. Op een andere plaats is in een andere hand nog een wijziging met potlood aangebracht, die eveneens is opgenomen in de druk van 1728. Deze latere ingrepen in de tekst maken het onzeker of de doorhaling van een grote passage tegen het eind van de rede wel van Hooft zelf afkomstig is. In 1728 werd die passage echter mede afgedrukt en de doorhaling is dus waarschijnlijk niet aangebracht ten behoeve van die uitgave. Het betreft het gedeelte waarin Hooft zich rechtstreeks tot de magistraat van Amsterdam richt met de opwekking tot het stichten van een ‘grootter, aensienlijcker ende bequaemer’

schouwburg. Het is dus zeer wel mogelijk dat Hooft tegelijk met het toevoegen van Latijnse citaten, zijn tekst heeft willen losmaken van de gelegenheid waarbij de rede werd uitgesproken door er het actualiteitsaspect aan te ontnemen. In elk geval maken de toevoeging van citaten en het schrappen van deze actualiteit de tekst 'klassiek'. Hoewel ook voor Aernout Hellemans Hooft en Geeraardt Brandt deze overweging gegolden kan hebben en het dus niet uitgesloten is dat de passage niet door Hooft, maar door hen is doorgehaald toen zij een uitgave overwogen en voorbereidden, is in de huidige uitgave de geschrapte passage toch niet in de tekst opgenomen, maar wel bij de aantekeningen meegedeeld.

Na de eerste druk in 1728 zag de Reden voor de tweede maal het licht in 1738 achterin de uitgave van Hoofts *Brieven* door Gerard van Papenbroeck en Balthazar Huydecoper. Daarna heeft in 1855 J. van Vloten de Reden uitgegeven achterin het eerste deel van zijn editie van de *Brieven*. Een afzonderlijke uitgave werd bezorgd in 1925 door J. van Krimpen en A.A.M. Stols. Tussen deze uitgaven, behalve tussen de edities van 1728 en 1738 onderling, zijn er enkele aanmerkelijke verschillen. Terwijl de beide achttiende-eeuwse uitgaven Brandts doorhaling niet, maar zijn tekstwijziging wel volgden en ook de doorgehaalde passage aan het slot wel opnamen, lieten zij drie kanttekeningen en een toegevoegde passage van Hooft weg. Van Vloten volgde noch Brandts doorhaling, noch zijn wijziging, nam de doorgehaalde passage aan het slot eveneens op en liet alleen de drie kanttekeningen achterwege. Van Krimpen volgde zowel Brandts door-

haling als diens wijziging en nam alleen de doorgehaalde passage aan het slot niet op. De reeds genoemde potloodwijziging namen beide achttiende-eeuwse uitgaven en Van Krimpen eveneens over. Teneinde de hierdoor ontstane verwarring niet nogmaals te vergroten met een opnieuw afwijkende tekst zonder expliciete verantwoording, zijn in de aantekeningen al deze verschillen genoteerd.

Zoals uit het voorgaande reeds blijkt, hebben de Latijnse citaten niet alle dezelfde functie en zijn zij niet in gelijke mate in de tekst te integreren. Alle zijn in Hoofts handschrift onderscheiden van de Nederlandse tekst door afwijkend, cursief schrift. Slechts vier heeft Hooft direct in de tekst opgenomen, cursief en inspringend, en dat is ook in de huidige uitgave gevolgd. Negen werden als ‘bijwerk’ in de marge toegevoegd. Vier staan in passages die in hun geheel in het handschrift in de marge toegevoegd zijn, zodat niet vaststaat wat Hoofts bedoeling was: opname in de tekst of als ‘bijwerk’ in margine. Inhoudelijk is er verschil tussen de diverse citaten: het ene vat een passage samen of varieert een zinsnede, het andere voegt iets toe; het ene is grammaticaal geïntegreerd in de Nederlandse tekst, het andere niet; het ene zou, in de rede geplaatst, oratorisch een anorganische onderbreking vormen, het andere geeft in de rede een concluderend rustpunt en brengt in de tekst een organische alinea. Deze verschillen bepaalden of de toegevoegde citaten in de huidige uitgave werden opgenomen in de tekst of terzijde, in het laatste geval met een verwijsteken op de plaats die Hooft zelf in het handschrift aangaf.

Behalve door de alinea's bij citaten, is in het handschrift geen tekststructurering gemarkeerd. In deze uitgave is een enkele alinea aangebracht waar zulks de lezer de tekst overzichtelijker en het lezen gemakkelijker maakt. Daarbij één opmerking. Poëzie moet men, in de zeventiende eeuw, *horen*. Dat geldt nog te meer voor een rede. Hoofts *Reden* is niet bedoeld voor stil-lezen. Het 'lezen' dient hier dan ook als hardop lezen te worden opgevat.

Op sommige plaatsen en met name in een enkele opsomming en bij een enkele bijstelling, ontbreken in het handschrift de komma's die Hooft regelmatig wèl gebruikt in zulke gevallen. In de editie zijn daar dan komma's toegevoegd.

Hoofts *Reden* als geheel heeft een klassieke voorganger in de *Dialogus de Oratoribus* van Tacitus, die in de Nederlandse vertaling van E. de Waele in de *Klassieke Galerij* (nr. 58, 1950) de titel *Dialoog over de welsprekendheid* draagt. De punten van overeenkomst en verschil in Hoofts *Reden* met Tacitus' *Dialoog* zijn besproken door F. Veenstra in zijn *Bijdrage tot de kennis van de invloeden op Hooft* van 1946, p. 175-181. Ook andere klassieke elementen in Hoofts *Reden* zijn door Veenstra aangewezen, waaronder de vindplaatsen van een aantal der Latijnse citaten. In de huidige uitgave is van alle citaten in de aantekeningen de plaats in de moderne uitgaven van de betreffende klassieke auteurs opgegeven. Op de betekenis die het citeren van de klassieken had, wordt hier dus niet ingegaan, noch op de implicaties van het feit dat Hooft de klassieken kende uit de tekstkritische edities van *zijn* tijd, zo hij al naar tekstedities en niet naar citatenverzame-

lingen citeerde. In de twee achttiende-eeuwse uitgaven van Hoofts Reden zijn Nederlandse vertalingen van de citaten toegevoegd, waaronder in beide uitgaven twee van Vondel en één van Hooft zelf. Deze drie vertalingen en die van Huydecoper van de overige Latijnse citaten zijn uit de druk van 1738 in de aantekeningen bijgevoegd.

Spelling

Wat betreft Hoofts spelling kan verwezen worden naar de *Verantwoording van de uitgave der sonnetten*. Bij de editie van de Reden is dezelfde gedragslijn gevolgd. In het geciteerde Franse gedicht en in de klassieke namen is derhalve Hoofts *ij* vervangen door *y*. De verschillende schrijfwijzen die Hooft bezigt in de Latijnse citaten, waar thans *ae* wordt gespeld, zijn in deze editie als *ae* gedrukt.

Afzonderlijke bespreking verdient hier nog de afkorting die Hooft in de Reden gebruikt voor *ende*. Er is geen reden om aan te nemen dat Hooft niet normaliter de vorm *en* bezigde en de vorm *ende* slechts gebruikte in bijzondere gevallen wanneer hij behoefte had aan de oudere lange vorm. Waar Hooft in de Reden *ende* voluit schreef, is dit vanzelfsprekend ook in deze editie overgenomen. In de overige gevallen schreef hij een afkorting voor *ende*, zonder dat daarmee vaststaat dan ook *ende* gelezen moet worden. In deze editie is die afkorting daarom genoteerd als &. Enkele dittografieën en verschrijvingen in het handschrift zijn in de editie verbeterd. Deze laatste zijn *Herules* voor *Hercules* (p. 58), *ontflaeckt* voor *ontslaecht* (p. 63), *crijschs* voor *chrijchs* (p. 63), *der (Roomschen Rijx)* voor *des* (p. 64), *Aristotiles* voor *Aristoteles* (p. 69).

Aantekeningen bij de *Reden vande Waerdicheit der Poersie*

57.24 *Nocet... voluptas*. Horatius, *Epistolae* 1, 2, 55. Zie Veenstra, p. 184. Dit citaat werd door Hooft toegevoegd.

Lust, voor smart gekocht, staat duur.

59.8 *quique... locuti*. Vergilius, *Aeneis* VI, 662. Zie Veenstra, p. 179 met noot 2. Dit citaat werd door Hooft toegevoegd.

en wat voor dichters meer de taal der goden spraken

59.29 *c'est le langage des Dieux*. Zie Veenstra, p. 141-142.

Dit citaat werd door Hooft toegevoegd.

60.7 *quid... gignimur*. Persius, *Satirae* III, 67. Zie Veenstra, p. 143 en 184. Dit citaat werd door Hooft toegevoegd.

wat wy zijn, oft tot wat eind gebooren

60.9 *Sij heeft geleert... carmina Bardi*. Deze gehele passage met de drie hieronder volgende Latijnse citaten werd door Hooft toegevoegd.

60.10 *Publica... profanis*. Horatius, *Ars Poetica* (= *Epistola ad Pisones*), 397. Zie Veenstra, p. 182.

*'t byzondere en 't gemeen,
't Onheilge en het heilge omzigtelijk te scheiden.*

60.20 *Dignum... beat*. Horatius, *Odae* (= *Carmina*) IV, 8, 28-29. Zie Veenstra, p. 184.

*De zanggodin ontwingt den dappren uit den klaauw
Des doodts, en plaatst hem in den rei der hemellingen.*

60.24 *Vos quoque... carmina Bardi*. Lucanus, *Pharsalia* I, 447-449. Zie Veenstra, p. 153.

*Gy ook, ô Barden, die den roem der oude helden
Gesneuveld in den krijg, aan 't nageslacht vertelden,
En in geheugnis hieldt, gy zongt ook meenig liedt.*

61.20 *Qui quid... dixit*. Horatius, *Epistolae* 1, 2, 3-4. Zie Veenstra, p. 142 en 183. Dit citaat werd door Hooft toegevoegd.

*Die ons veel klarer en veel beeter heeft geweest,
Wat schoon, wat schandelijk, wat nut, wat schaadlijk zy,
Dan Crantor of Chrysip.*

62.10 Ende alsoo hij... is Homerus verresen? Deze zin is door Hooft toegevoegd. Zie ook Veenstra, p. 224.

62.29 *Tunc... pretium.* Juvenalis, *Satirae* VII, 96. Dit citaat werd door Hooft toegevoegd.

Toen werdt verstandt geschat naar zijne waarde.

63.9 *Laurea donandus Apollinari:* Horatius, *Odae (= Carmina)* IV, 2, 9. Zie Veenstra, p. 184. Dit citaat werd door Hooft toegevoegd.

Te kroonen met Apolloos lauwerhoed.

64.6 *qui primus... gentes Italas.* Lucretius, *De Rerum Natura* I, 117-119. Dit citaat werd door Hooft toegevoegd.

*die 't allereerste van
Den Helikon een' krans van onverwelkbre bladeren
Bragt in Italien.*

64.22 Hoe 't daer om is... *sermonis amotar. etc.* Deze passage met het citaat werd door Hooft toegevoegd.

64.28 *Tu quoque... amator. etc.* Caesar in Suetonius, *Vita Terentii*, in fine.

*En gy, ó weêrpaar van Menander, gy wordt mede
Geplaatst in d' eersten rang: uw zuiverheid van rede, enz.*

65.13 *Magnae spes altera Romae.* Donatus, *Vita Vergilii*; Vergilius, *Aeneis* XII, 168. *De tweede hoop van 't groote Rome.* Daer om was 't dat Cicero... *Magnae spes altera Romae.* Deze zin, mèt het citaat, werd geschrapt tegelijk met de doorhalingen in de volgende zin die noodzakelijk waren voor de daarin door Geeraardt Brandt aangebrachte wijzigingen. De vermelding van Cicero's uitlating over Vergilius heeft Donatus' *Vita Vergilii* als bron, maar wordt daarin thans als een latere interpolatie beschouwd op grond van de historische kritiek dat Cicero in 43 voor Christus, vóór Vergilius' eerste publicatie, de dood vond. Zie de editie van J. Brummer van de *Vitae Vergilianae*, Leipzig, Teubner-ed., 1912, p. 26 en zie D. Comparetti, *Vergil in the Middle Ages*, 1908², reprint 1966, p. 144-145. Het citaat aan Cicero in de mond gelegd als lofprijzing van Vergilius, zijn diens eigen woorden over Aeneas' zoon Ascanius in boek 12, vs. 168 van zijn *Aeneis*.

In de uitgaven van Hoofts Reden is deze zin met het citaat door alle tekstbezorgers opgenomen, behalve door Van Krimpen.

Jae 't Roomsche volck, als Virgilius sijne dichten vanden toonneele wtsprack, is... Deze zin werd door Geeraardt Brandt gewijzigd tot: Jae 't Roomsche volck, als de dichten van Virgilius vanden toonneele, in sijn bijsijn, wierden uitgesproken, is... Evenals de schrapping van de voorafgaande zin, berust deze wijziging op zakelijke kritiek. De bron voor de vermelding van deze gebeurtenis is Tacitus' *Dialogus de Oratoribus*, caput 13. Daarin staat echter niet dat Vergilius zijn gedichten zelf voordroeg, maar dat hij toevallig aanwezig was. (Zie Veenstra, p. 180, die dit verschil niet releveert.) Brandt heeft Hoofts tekst dus in overeenstemming met Tacitus

gebracht. Zijn wijziging werd door alle tekstbezorgers gevolgd, behalve door Van Vloten.

65.22 Oock heeft men... des Rijx. Deze zin werd door Hooft toegevoegd.

66.13 De marginale aantekeningen over de geldbedragen zijn door alle tekstbezorgers weggelaten, behalve door Van Krimpen.

66.24 Jae hij heeft tegens d' ordre der wetten... Met potlood is hierin in een onbekende hand een invoegsel bijgeschreven: Jae hij heeft schrijven sommigen tegens d' ordre der wetten... Ook deze wijziging berust op zakelijke kritiek: zie hieronder. Alle tekstbezorgers hebben hem overgenomen, behalve Van Vloten.

67.1 *Frangatur... dies*. Toegeschreven aan Keizer Augustus; in: Donatus, *Vita Vergilii* en de *Anthologia Latina* no. 672 (Pars prior, ed. A. Riese, Leipzig, Teubner-ed., 1906²).

*Laat eerwaardy van wet en lesten wil eer breeken,
Dan zoo veel arbeidts van zoo veel dagen lank
En zoo veel nachten zie dien snellen ondergank.*

Vertaling van Vondel in: *Keizer Augustus op Maroos Eneas*, vs. 26-28 (in de W.B.-ed.: dl. 6, p. 64).

De passage met dit citaat wordt thans in Donatus' *Vita Vergilii* als een latere interpolatie beschouwd. Zie de hierboven genoemde editie-Brummer, p. 28-29 in het *Apparatus plenus* en zie Comparetti, p. 151 met noot 45.

67.25 *Decretusque... praecellit*. Tacitus, *Annales* XII, 28. *Ende is aan Pomponius triomfelyke eere toegekeurt, een' maar maatelyk gedeelte zyner vermaardtheit by de naakoomelingen, onder de welke de glorie zyner gedichten uitmunt.*

Vertaling uit Hoofts eigen Tacitus-vertaling.

67.29 De marginale aantekening over het geldbedrag is door alle tekstbezorgers weggelaten, behalve door Van Krimpen.

69.3 *Heu pietas... armos*. Vergilius, *Aeneis* VI, 878-881. Dit citaat werd door Hooft toegevoegd.

*O steun van 't vaderlant!
Och overoude trou, en onverwonne hant!
Niet een zou hem vergeefs, wanneer hy 's vyants harten
Uitdaagen quam in 't velt, bejegenen en tarten;
Het zy te voet, het zy hy een schuimbekkend paart
Met scherpe spooren noopte.*

Vertaling van Vondel, *Eneas* 6, vs. 1319-1324 (in de W.B.-ed.: dl. 6, p. 747).

In zijn *Brief aen Wessel vanden Botselaer, Heer van Asperen* van 1615 gaf Hooft deze regels van Vergilius weer in vs. 109-112 (in de editie Leendertz-Stoett van Hoofts *Gedichten*, dl. I, op p. 145) en, met varianten, in zijn *Henrik de Grôte* van 1626 (opgenomen in de aantekeningen in de editie Leendertz-Stoett, op een foutieve plaats, op p. 361).

69.7 Ende, naerdien ons Vranckrijck... heeft beschoncken. Deze passage werd door Hooft toegevoegd. De reden waarom de beide achttiende-eeuwse uitgaven hem hebben weggelaten moet in de inhoud worden gezocht.

69.28 *quem... Saecula?* Vergilius *Aeneis* I, 605-606. Dit citaat werd door Hooft toegevoegd.

*Van wien men zeggen mag,
Gelukkig was de dag,
Die u geboren zag!*

(Letterlijker vertaald in de editie-1728: *Die door wat gelukkige eeuwen is voortgebracht?*)

70.17 De redenen waarmede... op 't misbruyck gemunt hebben. Deze passage werd door Hooft in de marge bijgeschreven bij een grotere passage die is doorgehaald. De doorhaling begint na... *der eeuwen blijven afstaende.* en eindigt voor *Daerom dewijl...* Alleen de in de marge toegevoegde passage is blijven staan. Alle tekstbezorgers behalve Van Krimpen hebben echter ook het doorgehaalde opgenomen. Voordat doorhaling plaats vond, luidde het geheel aldus:

Nae welcker voorbeeldt, mijn heeren, ghijlieden, met goeden insichte, den Liefhebberen dier conste & den vergaederinge vwer gemeente toegelejdht hebt dese plaetse, groot genoech nae dat den tijdt & saecken doe stonden. Maer naedien, door de segeninge Gods, in onbegrijpelijcke korthejt van tijde, den staet deser stede 't hooft sulx heeft opgebeurt, dat soo wel de menichvuldicheit vwer burgheren een grooter, als haer vernaemtheit bij andere steden een aensienlijcker & bequaemer toonneel schijnt te vorderen, 't welck men op onkostelijcker plaetse, met de waerde van dit, soude konnen oprechten, soo hebben wij bij dese gelegenhejdt ons gevoelt beweghen, om vlieder jonste, tot sulx, te verwecken & aenteroepen. De redenen waarmede dese conste schijnt bestreden te worden kennen wij t' onwaardich om met antwoordt te bejegenen. Sij treffen ons nocht de saecke niet; dewijl sij 't alleenlijck op 't misbruyck gemunt hebben. 'T welck ghijlieden weet altoos soo verre van dese plaetse gebleven te wesen, dat het, oock boven vlieder hoope, met het voordeel van den armen geluckt is.

De twee voorlaatste zinnen, van *De redenen...* tot en met... *gemunt hebben.*, die in de marge werden bijgeschreven, kunnen in het verband niet gemist worden. Toch zijn zij toegevoegd en niet slechts bij het copiëren van het klad in eerste instantie vergeten. Oorspronkelijk had Hooft namelijk in de volgende zin 'het misbruyck' genoemd. Na de uitbreiding in de marge bijgeschreven te hebben, schrapte hij dat en liet door een geringe wijziging de volgende zin met *'T welck* aansluiten op de toegevoegde zinnen.

70.25 *Qualis... resolvit.* Vergilius, *Aeneis* VIII, 589 en 591. Zie Veenstra, p. 143.

*Gelijk de Morgenstar, noch vochtig van het schuim
Des grooten Oceaans, zijn glans spreidt over 't ruim,
En damp en nevel doet verstuiuen en verschooyen.*

Register sonnetten

Als Ariadne sat en deed' haer droeve clachten	6
Beroemde Vischerin, die de verborgen hockels	20
Cond jck v 't binnenst van mijn hart, Charife, toogen	12
D'aelouwde dichters kloeck in wijsheit nae te spooren	38
De stralen mijns gesichts die 'r mengden inde stralen	3
Doen 't eerste mael verscheen, in mijner ooghen zin	47
Doorluchtigh paer, wiens lof jck in den boesem queek	48
En was den Leeuw sijn hart niet groter als sijn nest	21
Genen poëet te recht ijets vrolijx, oft bedaerts	2
Geswinde Grijsart die op wackre wiecken staech	26
Ghentiel goddin alleen besitster van mijn hert	4
Ghij minnaers, dien, door brandt, het waetrend' ooghe ziet	41
Het hoge wonder nieu dat binnen swerelts palen	1
Het menschelijk geslacht, 't welk lichtlijk zich vermeet	42
Hoe dat de Roomsche maght verspuwt der wetten tóóm	32
Jck morden op de Min en op sijn heerschen smaelde	19
Jn d' ouwde' eenvoudige tijdt voor duisend jaer verleden	23
Jndien mijn leven sich soo lange can verweren	11
Leitsterren van mijn hoop, planeten van mijn jeucht	8
Madrilsche Geryon, die met getal van handen	53
Men voede' Achilles op, met mergh wtleeuweschoncken	34
Met smalle kiele spóuwt mijn Vrouw de vochte wegen	15
Minerv' en Iuno korts gedenkend' ouwden spijt	45
Mijn lief, mijn lief, mijn lief; soo sprack mijn lief mij toe	25
Mijn Sorch, wanneer jck peins dat v soo seer behaeghe	29
Mijn Vrouw, de Min, en Jck, hebben een harde strijt	9

Mijns Aventuirs voorspoock, fatael rappier	7
Niet bij; maer boven selfs Achilles groove schoncken	35
Nijdige tijt waerom ist dat ghij v versnelt	10
O geestighe Natujr vol jujster zinlijkheit	49
O Jongen, versse vrucht, die wt het slaeprigh leven	33
Octaviaen, als hy verhit door susters spijt	52
Om in te voeren in mijn hart sijn straffe wetten	14
Ontzachelijke Min, de zuchten mijn' gezanten	51
Pooght ghij, met vliet van rouw, gods toornevliet te stóppen	40
Schoon oogen die vermeucht te nemen en te geven	13
Selfwasse rancken van het alderfijnste goudt	39
Sint dat meljdelooz' en overbolghe ramp	43
Soo 't v, met diamant, lust op een glas te stippen	37
Sijdijs van Minnaers smart een onversaedlijck vraetjen	18
Terwijl Petrarchaes geest omreist des aerdtrijcks kimmén	55
Trompetter van Neptuin, heb jck op v een beê	36
Van purper en van goudt het heerelijk gewaedt	46
Vive image d'honneur, pourtrajt sans aultr' exemple	44
Vonckende God, of Geest van Godes naeste neven	27
Voor 't droevighe gemoedt gesmoort in hooploos leidt	22
Waer 't dat Juppijn ten hoof mij in sijn Hemel baede	24
Wanneer de Vorst des lichts slaet aen de gulden tóómen	28
Wanneer, door's wereltslicht, de blindtgebooren jongen	16
Wanneer Juppijn om 't hart de Minne was geslaeghen	30
Wat storrem heeft v vlam (mijn Leven) wtgeblasen	17
Wech soete sotternij, flux segg' ick wilt verreijzen	5
Weldighe Ziel, die met vw scherp gesicht	31
Welwijse Witz, die met een minnelijcken moedt	54
Zoo 't ujerlijke schoon mijn' zinnen annerandt	50